

ANKASAM

bülten

9 Aralık 2024
SAYI: 2024/49

Rusya'nın Değişen Nükleer Doktrini

03

Kuşak ve Yol Girişimi'nin
Güney Amerika'ya
Katkıları: Chancay
Limanı Örneği

18

Dijital Ekonominin
Gelişimi: Malezya
ve Tayland
Örnekleri

İÇİNDEKİLER

ANKASAM ANALİZ

- 03 Kuşak ve Yol Girişimi'nin Güney Amerika'ya Katkıları: Chancay Limanı Örneği.**
Ayşe Azra GILAVCI
- 06 Rusya'nın Değişen Nükleer Doktrini**
Prof. Dr. Şafak OĞUZ
- 09 Balkanlar'daki Göç Krizi**
Erdem Baran ALKAN
- 12 Güney Kore ve Malezya Stratejik Ortaklığı**
Berra KIZILYAZI
- 14 Birleşmiş Milletler ve Barışın İnşasının Evrimi**
Jameela RIZWAN
- 28 Gürcistan'da Avrupa Birliği Krizi**
Sena BİRİNCİ
- 16 Bangladeş Tekstil Endüstrisinde Güncel Sorunlar ve Sektörün Geleceği**
İtir BOZDAĞ
- 18 Dijital Ekonominin Gelişimi: Malezya ve Tayland Örnekleri**
Emin Mirbatur SEVAL
- 20 Bosna'daki Etnik Çatışma ve Birleşmiş Milletler'in Rolü**
Jameela RIZWAN
- 23 Çin'in Yeni "Beyaz Kitabı": Sürdürülebilir Kalkınmada Ulaşım**
Berra KIZILYAZI
- 25 Gürcistan'ın AB Üyelik Müzakerelerini Erteleme Kararı: Süreç ve Etkiler**
Ekin GÜLLÜOĞLU
- 30 Çin'in Rusya-Kuzey Kore İttifakına Bakışı**
Simay GÜZEL

BASINDA ANKASAM

- 34 Medya**

DERGİLER

- 35 Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi**

Bölgesel Araştırmalar Dergisi

ANKASAM ANALİZ

Kuşak ve Yol Girişimi'nin Güney Amerika'ya Katkıları: Chancay Limanı Örneği.

Ayşe Azra GILAVCI

Son yıllarda Çin'in Latin Amerika'daki artan ekonomik ve stratejik etkisi, küresel ölçekte önemli ölçüde dikkat çekmektedir. Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, 14 Kasım 2024 tarihinde Güney Amerika'ya yönelik bir haftalık diplomatik ziyaretinin parçası olarak Peru'daki Chancay Limanı projesinin açılışını gerçekleştirmiştir. Pekin'in Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında yaptığı bu 1,3 milyar dolarlık yatırım, Çin'in Latin Amerika'daki stratejik hedeflerini vurgulayan önemli bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Şi, bu diplomatik tur çerçevesinde 17 Kasım'da G20 zirvesine katılmak Brezilya Devlet Başkanı Luiz Inacio Lula da Silva ile kapsamlı görüşmeler yapmak üzere Rio de Janeiro'ya gitmiştir.

Başkent Lima'nın yaklaşık 80 kilometre kuzeyinde yer alan Chancay derin su limanı, Çin'in Latin Amerika'daki en büyük altyapı yatırımlarından birini oluşturmaktadır. Cosco Shipping Ports tarafından inşa edilen mega liman, en büyük kargo gemilerini ağırlayabilecek 15 rıhtım barındıracak ve Latin Amerika ile Asya arasındaki ticaretin önemli bir bağlantı noktası olacaktır. Şi, Chancay projesini 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu'nun önemli bir unsuru olarak tanımlamış ve bu projeyi Asya ile Latin Amerika arasında doğrudan bir deniz ve kara koridoru oluşturma amacının bir parçası olarak değerlendirmiştir.[1].

Şi'nin paylaştığı tahminlere göre Chancay projesi, yıllık 4,5 milyar dolarlık gelir yaratacak, Peru'da 8.000'den fazla doğrudan istihdam sağlayacak ve Peru-Çin ticaret hattındaki lojistik maliyetleri %20 oranında azaltacaktır. Limanın inşası, yalnızca ticareti hızlandırmakla kalmayıp aynı zamanda bölgesel ekonomik kalkınmaya da önemli katkılar sunmaktadır.

Chancay Limanı, maden ve tarım ürünlerinin etkili bir şekilde taşınmasını destekleyerek Çin'in Latin Amerika'nın zengin kaynaklarına olan stratejik ihtiyacını da karşılamaktadır. Chancay Limanı ile Brezilya'yı bağlayacak demiryolu hattının planlanması, Latin Amerika'daki ticaret ağlarını daha da entegre edecek ve soya fasulyesi ile demir cevherinin taşınmasını kolaylaştıracaktır. Chancay Ticaret Odası Direktörü Mario Ocharan, limanın Brezilya'yla ticareti güçlendireceğini vurgulamakta ve Brezilya'nın Çin'in tarımsal ithalatı için en önemli ihracatçılardan biri olduğunu belirtmektedir.

Chancay Limanı'nın açılışına ek olarak Şi'nin Brezilya ziyareti, Çin'in Latin Amerika'daki geniş kapsamlı angajmanını gözler önüne sermektedir. 17 Kasım'da G20 zirvesine katılmak üzere Rio de Janeiro'ya gelen Şi, Brezilya Devlet Başkanı Luiz Inacio Lula da Silva ile ikili ilişkileri derinleştirme ve kalkınma stratejilerini koordine etme amacıyla kapsamlı görüşmeler yapmıştır. Çin ve Brezilya, bu yıl 50. diplomatik ilişkiler yıl dönümünü kutlamakta ve BRICS grubunun iki üyesi olarak ortaklıklarını giderek güçlendirmektedir.

Şi, Brezilya'yla ilişkilerin önemine vurgu yaparken, ülkeyi dört kez ziyaret ettiğini ve son 30 yılda yaşanan gelişmeleri bizzat gözlemlediğini belirtmektedir. Çin ile Brezilya arasındaki ekonomik bağlar, özellikle güçlü bir yapı arz etmektedir. Xinhua'nın bildirdiğine göre; 2024 yılının ilk 10 ayında Çin'in Brezilya'yla ticareti, 2023 yılının aynı dönemine kıyasla %9,9 artış göstermiştir.[2] Brezilya, Latin Amerika'daki en büyük ticaret ortağı olarak Çin'e soya fasulyesi, demir cevheri ve et ürünleri gibi stratejik önemdeki malları ihraç etmektedir. Bu ticaret artışı, ortaklığın her iki ülkeye de sağladığı karşılıklı faydaları ortaya koymaktadır.

Çin'in Latin Amerika'daki yatırımlarının ekonomik faydaları, Peru'nun ötesine geçerek tüm bölgeyi kapsamaktadır. Şi'nin Lula da Silva ile yaptığı görüşmelerin iki ülke arasında tarım, altyapı ve enerji sektörlerinde daha fazla işbirliği doğurması beklenmektedir. Çin'le güçlenen ekonomik bağlar, Latin Amerika ülkelerine büyüme ve modernleşme için yeni fırsatlar sunmaktadır. Chancay Limanı gibi altyapı projeleri, yalnızca ticaret verimliliğini artırmakla kalmayıp aynı zamanda istihdam yaratmakta ve yerel ekonomilere katkı sağlamaktadır. Brezilya için Çin, tarımsal ihracatın en önemli pazarı konumunda olup tarım sektörünün güçlenmesine ve yatırım çekmesine olanak tanımaktadır.

Çin'in ekonomik angajmanı, Latin Amerika ülkelerine geleneksel Batılı ortaklara alternatif sunmakta ve bölgeye ticaret ve kalkınma açısından daha fazla seçenek sağlamaktadır. Bununla birlikte bu işbirliğinin potansiyel riskleri de bulunmaktadır. Çin'e ekonomik bağımlılık, jeopolitik kırılganlıklar doğurabilir. Çin, Brezilya ve Peru gibi kilit bölgesel aktörlerle bağlarını derinleştirdikçe Latin Amerika ülkelerinin bu ilişkilerden maksimum faydayı sağlamak için dikkatli bir denge politikası gütmesi gerekmektedir.

Kuşak ve Yol Girişimi, Çin'in diğer bölgelerle bağlantılarını güçlendiren küresel bir ticaret ve altyapı ağı yaratmayı amaçlamaktadır. Latin Amerika bağlamında Chancay Limanı ve Brezilya'yla potansiyel işbirlikleri, Çin'in doğal kaynaklara erişimini güvence altına almak ve bölgedeki ekonomik ortaklıklarını güçlendirme amacını taşımaktadır. Büyük ölçekli altyapı yatırımlarıyla Çin, uzun vadeli ekonomik ve siyasi ilişkiler kurarak Amerika Birleşik Devletleri'nin küresel etkisini zorlamaktadır.

Şi'nin Brezilya ziyareti, bu stratejinin somut bir örneğidir. Başkan Lula da Silva ile kalkınma stratejilerini görüşmek üzere gerçekleştirdiği temaslara, Çin'in Brezilya ve diğer Latin Amerika ülkeleri için vazgeçilmez bir ortak olduğunu kanıtlamaktadır. Çin-Brezilya ilişkilerinin 50. yıl dönümünün kutlanması, bu iki büyük ekonominin kalıcı ve gelişen ortaklığını vurgulamaktadır. Çin'in yatırımları, bölgede ekonomik büyüme ve altyapı kalkınması sağlamaktadır. Bu yüzden Latin Amerika ülkeleri, Çin ve ABD'yle ilişkilerini yönetirken karmaşık bir dengeleme politikası izlemek durumundadırlar.

[1]. "Starting Latin America trip, Xi Jinping opens huge port in Peru funded by China", Reuters, <https://www.reuters.com/world/chinas-si-arrives-lima-apec-open-pacific-megaoport-2024-11-14/>, (Erişim Tarihi: 18.11.2024).

[2]. "Chinese President Xi arrives in Brazil for G20 summit talks with Lula", Reuters, <https://www.reuters.com/world/chinese-president-xi-arrives-brazil-g20-summit-talks-with-lula-2024-11-18/>, (Erişim Tarihi: 18.11.2024).

ANKASAM ANALİZ

Rusya'nın Değişen Nükleer Doktrini

Prof. Dr. Şafak OĞUZ

Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) 2002 yılında 1972 tarihli Füze Savunması Sistemi (ABM) Sözleşmesinden çekilmesiyle başlayan YENİ SOĞUK SAVAŞ, Rusya'nın 2021 yılında Ukrayna'yı işgaliyle daha tehlikeli bir boyuta ulaşmıştır. Öyle ki artık tüm siyasetçiler, akademisyenler, televizyon kanalları ve yorumcular tarafından III. Dünya Savaşı'na doğru hızla ilerlediğimiz dillendirilmeye başlanmıştır. Soğuk Savaş sonrası belki de II. Dünya Savaşı'ndan bu yana III. Dünya Savaşı ihtimali hiç bu kadar ciddi boyuta ulaşmamıştı. Nükleer caydırıcılık kavramının anlamını yitirdiği ve nükleer silahların bir küresel savaşı engelleyeceği düşüncesi her geçen gün daha da azalmıştır.

ABD kadar Rusya da nükleer silahlanma konusundaki çabalarını artırmıştır. Nitekim Rusya, 1 Mart 2018 tarihinde yeni nesil nükleer silahlarını tanıtırken nükleer silahlanma yarışında ABD'yi suçlamıştır. Yeni nesil silah sistemlerinin ABD'nin 2002 yılında, 1972 tarihli ABM Sözleşmesinden çekilmesine ve hem ABD topraklarında hem de Rusya'nın sınırlarına yakın bölgelerde teşkil ettiği füze savunma sistemlerine cevap olarak geliştirildiğini ifade etmiştir.[1]

Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinden hemen önce, 8 Haziran 2020 tarihinde "Rusya Federasyonu Nükleer Caydırıcılığına İlişkin Devlet Politikasının Temel Esasları"[2] yürürlüğe girmiştir. Doküman açık bir şekilde Rusya'nın nükleer silahların caydırıcılık unsuru olduğuna vurgu yapmış ve şu şartlarda Rusya'nın nükleer silaha başvurabileceği ifade etmiştir:

- Rusya ya da müttefiklerinin topraklarına saldırıcağı şekilde balistik füze fırlatıldığına ilişkin güvenilir bilgi elde edilmesi,
- Rusya ya da müttefiklerine hasım bir devlet tarafından nükleer silahlar ya da diğer Kitle İmha Silahları ile saldırı yapılması,
- Rusya'nın kritik hükümet ya da askeri tesislerine hasım bir devlet tarafından saldırıda bulunulması; nükleer birliklerin mukabele yeteneğinin ortadan kaldırılması
- Devletin bekasını tehlikeye sokacak şekilde Rusya Federasyonu'na konvansiyonel silahlarla yapılacak bir saldırı

Söz konusu doktrin esasları, Ukrayna Savaşı boyunca her kademedeki Rus yetkili tarafından dile getirilmiştir. Yetkililer Batı'nın savaşa müdahil olması durumunda Rusya'nın nükleer silah kullanacağını açık ya da üstü kapalı bir şekilde dile getirmişlerdir. Nitekim ilk önemli hamlelerden birisi yine Putin'den gelmiştir. Putin, 24 Şubat 2022 tarihinde yaptığı konuşmada, ABD'nin ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) faaliyetlerinin artık Rusya'nın ulusal varlığını (bekasını) tehdit eder hale geldiğini ifade ederek[3], aslında nükleer silah kullanım konseptinde belirtilen kullanım şartlarından birisinin sağlandığını ima etmiştir. Nitekim Putin, savaşın hemen başında, 27 Şubat 2022 tarihinde devletin nükleer silahlarının alarm seviyesinin yükseltilmesi emrini vermiştir.[4] Savaş daha ikinci ayını doldurmadan ise Rusya'nın yeni dönem en güçlü nükleer silahı olarak kabul edilen SARMAT (ŞEYTAN) füzelerinin denemesi yapılmıştır.[5]

Diğer yandan Kremlin Sözcüsü Dmitri Peskov, 22 Mart 2022 tarihinde CNN Muhabiri Christiane Amanpour ile yaptığı söyleşide, Rusya'nın bekası tehdit altında olursa nükleer silaha başvurabileceği ifade ederek Batı'nın Ukrayna Savaşı'na askeri olarak müdahalesine yönelik bir gözdağı vermiştir. Peskov, bir anlamda nükleer silahların hangi şartlarda kullanılacağı konusunda 2020 yılında yürürlüğe giren Belge'ye atıfta bulunmuştur.[6]

Rusya zaman içerisinde söylemlerini sertleştirirken Ukrayna'ya destek veren devletleri açıkça tehdit etmiştir. Rusya Televizyonu, SARMAT ile ilgili yayım esnasında söz konusu silahın 2 dakika içerisinde Londra'ya ulaşacağını ve İngiltere'yi haritadan silbileceğini ifade ederek İngiltere'yi açıkça tehdit etmiştir.[1]. Diğer yandan Rus medyası bir SARMAT silahının Texas eyaleti kadar bir bölgeyi ya da Fransa'nın tamamını yok edebileceği imasıyla ABD'yi ve Fransa'yı işaret etmiştir.[ii]

Son dönemde Medvedev başta olmak üzere Rus yetkililer tehdidin tonunu daha da artırmıştır. Mesela Putin, Donbass bölgesinde Rusya'ya katılıma ilişkin referandum yapılacağı haberinden sonra kısmi seferberlik ilan ederken, Batı'nın Rusya'ya nükleer silah kullanma şantajı yaptığını iddia ederek Rusya'yı yok etmeyi hedefleyen Batı'ya karşı Rusya'nın toprak bütünlüğünü korumak için nükleer silahlar dahil ellerindeki tüm silahları kullanabileceklerini ifade etmiş ve bunun bir blöf olmadığını belirtmiştir.[iii]

Rusya, Batı'ya karşı nükleer silah tehdidini artırdıkça Batılı devletlerin Ukrayna'ya desteği artmakta ve Rusya'nın nükleer silah kullanımında eşik olarak saydığı adımlar atılarak bir anlamda Rusya'nın caydırıcılık eşiği sınanmaktadır. NATO'nun Askeri Komite eski Başkanı Çek General Pavel, hibrit savaşı NATO'nun 5. maddesinin işletilmesi eşiğinden önceki eylemler olarak nitelendirmişti. Batılı devletler de nükleer savaş eşiğine doğru hamleler yapıyorlar izlenimi vermektedirler. Nitekim Ocak 2025 tarihinde iktidarı bırakacak olan Biden Ukrayna'nın ABD tarafından verilen ATACAMS füzelerini Rusya'ya karşı kullanmasına onay verirken; Birleşik Krallık, Storm Shadow füzesi sağlamıştır. Ukrayna da hemen akabinde Rusya topraklarına bu silahlarla saldırı gerçekleştirilmiştir.[iv]

Tüm bu gelişmelerle eş zamanlı olarak Rusya, 19 Kasım 2024 tarihinde Rusya-Ukrayna Savaşı'nın 1000. gününde nükleer silah doktrininde değişiklik yaptı. Nükleer silah kullanım eşiğini düşüren bu değişiklikle bir ülkenin, nükleer silah sahibi başka bir ülke desteğiyle Rus topraklarına saldırıda bulunması durumunda Rusya'nın nükleer yanıt vermesine olanak tanındı. Ayrıca füzelerin yanı sıra insansız hava araçları veya savaş uçaklarıyla yapılan saldırılar da bu kapsama alındı. Yeni doktrinde, Rusya'ya "bir ittifak üyesi" tarafından saldırı düzenlenmesi de yine nükleer yanıt verilebilecek bir gelişme şeklinde tanımlanarak böyle bir durumda saldırıyı gerçekleştiren ülkenin bağlı olduğu tüm ittifak üyeleri de çatışmada taraf sayıldı.[v]. Doktrini açıklayan Putin, "nükleer olmayan bir ülkenin saldırganlığı, nükleer güce sahip bir ülke desteği ya da katılımı olduğu durumda ortak saldırı olarak değerlendirilecektir" ifadesini kullandı.[vi]

Her zaman olduğu gibi ABD'nin bu hamlesini ve yeni doktrinini en açık ve net şekilde Medvedev yorumladı. Medvedev, "NATO'ya ait füzelerin Rusya'ya karşı kullanılması, ittifak ülkelerinin Rusya'ya karşı saldırısı olarak nitelendirilebilir. Bu durumda Kiev'e ve nerede olursa olsun NATO unsurlarına kitle imha silahlarıyla misilleme yapma hakkı doğuyor. Bu da 3. Dünya Savaşı olur" şeklinde konuştu. ABD'de Joe Biden yönetiminin gerginliği bilinçli olarak artırdığını ve bununla Başkan seçilen Donald Trump ekibinin uğraşmak zorunda kalacağını belirterek "Belki de yaşlı Biden insanlığın önemli bir kısmını yanına alarak zarif bir şekilde ölmeye karar verdi." ifadesini kullandı.

2009 yılında Demokrat Başkan Obama, nükleer silahsız bir dünya vizyonu açıklamıştı. 2024 yılında Demokrat Başkan Biden, dünyanın Küba Krizi'nden bu yana ilk defa nükleer savaşa bu kadar yakın olduğunu belirtti. Cumhuriyetçi Başkan Trump ise Rusya-Ukrayna Savaşı'nı sona erdirmeyi vaat etmektedir. İlginç olan bir önceki iktidarının son döneminde Trump, ABD ile Rusya arasında yürürlükte kalan son nükleer silah sözleşmesi olan NEW START Sözleşmesini imzalamamış, Biden yönetiminin ilk işlerinden birisi yürürlükten kalkmasına çok az bir süre kalan bu sözleşmeyi imzalamak olmuştur.

Şimdi ise Biden giderayak Trump yönetiminin bu amacını baltalayacak şekilde Ukrayna'ya ATACMS füzelerini kullanma yetkisi vermektedir. Bir anlamda Trump yönetiminin Biden yönetimine bıraktığı Afganistan'dan plansız çekilme mirasının intikamını aldığı düşünülebilir mi? Her ne kadar Trump tarafından Ulusal Güvenlik Danışmanı olarak önerilen Michael Waltz, Biden yönetiminin Ukrayna'ya ATACMS tedarikini savunan ifadeler kullansa da Trump'ın genel olarak savaşın sona ermesinin gerektiğine yönelik söylemleri dikkat çekmektedir.

Rusya ise savaşın sona ermesi konusunda Trump iktidarından umutludur. Ancak 1990'lı yıllarda Doğu Avrupa Devletleri ve Baltık Devletlerinin NATO ve Avrupa Birliği'ne (AB) üyeliğine ses çıkarmayan/çıkaramayan Rusya için Ukrayna ve Gürcistan'ın üyeliği oldukça net bir kırmızı çizgi oluşturmaktadır. ABD'nin George Kennan önerisiyle başlattığı çevreleme politikasının devamı olan bu süreçte Ukrayna ve Gürcistan'ın üyeliği Rusya için ulusal güvenlik için uğrunda nükleer silah kullanılacak bir sorun haline gelmiştir. Karadeniz'de Rusya'yı hapseden, NATO ve AB'nin sınırlarını Rusya'nın hassas noktası Kafkaslara sınır yapan bu gelişme uğrunda nükleer silah kullanılacak bir tehdit olarak görülmektedir.

Bu açıdan Rusya'nın nükleer caydırıcılık unsurunu kullanması ve açıkça nükleer tehdide başvurması oldukça normaldir. NATO ve Rusya'nın askeri güçleri kıyaslandığında, Ukrayna'da büyük bir hezimete uğrayan Rusya'nın nükleer kartını kullanmaktan başka çaresi bulunmamaktadır. 2023 yılı için 816 milyar dolar bütçe ayıran ABD ile 109 milyar dolar askeri bütçesi olan Rusya'nın askeri güçlerinin denk olması bile düşünülemez. Nitekim Putin, "nükleer silahlar, devletimizin ve vatandaşlarımızın güvenliğinin en önemli garantisi" diyerek bunu itiraf etmiştir. Başka çaresi de bulunmamaktadır. ABD ve Rusya ile savaşa hazır olduğunu ifade eden Birleşik Krallık ise bir anlamda nükleer savaşı tırmandırırken acaba Ukrayna'da kullanan Rusya'nın modern silahlarının yeteneklerini mi keşfetmeye çalışıyorlar? Daha da ileri gidilirse, seri üretime geçmiş silah sistemlerinin kullanılmasına zorlayıp ikinci vuruş kabiliyetinin sınırları mı zorlanıyor? Unutmayalım ki ABD'nin Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombalarından başka elinde hazır silahı yoktu. Avrupa bacağı, radarı Kürecik'te konuşlu Avrupa Aşamalı Uyarlanabilir Yaklaşım olan ABD Ulusal Füze Savunma Sistemi denenmeye hazır hale mi geldi? Acaba ABD nükleer savaşı tırmandırma konusunda bu kadar cesur mu davranıyor?

- [1] "News", Kremlin, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/page/286>, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- [2] "Basic Principles of State Policy of the Russian Federation on Nuclear Deterrence", Archive Mid, <https://t.ly/N-L10>, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- [3] "Read the fine print: Russia's nuclear weapon use policy", The Bulletin, <https://thebulletin.org/2022/03/read-the-fine-print-russias-nuclear-weapon-use-policy/>, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- [4] "Putin signals escalation as he puts Russia's nuclear force on high alert", The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/27/vladimir-putin-puts-russia-nuclear-deterrence-forces-on-high-alert-ukraine>, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- [5] "Rusya'nın nükleer silah kullanma ihtimali arttı mı?", Habertürk, <https://www.haberturk.com/son-dakika-rusya-nin-nukleer-silah-kullanma-ihimali-artti-mi-3415838>, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- [6] "Putin spokesman refuses to rule out use of nuclear weapons if Russia faced an 'existential threat'", CNN, <https://edition.cnn.com/2022/03/22/europe/amanpour-peskov-interview-ukraine-intl/index.html>, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- [i] "Putin confirms Sarmat ballistic missile deployment - how powerful is the 'Satan 2' rocket?", Express, <https://www.express.co.uk/news/world/1628895/putin-sarmat-ballistic-missile-deployment-powerful-evg>, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- [ii] "Russia is planning to flight test new missile with a range of 6,200 miles and capable of destroying an area the size of France", Daily Mail, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-9110579/Russia-planning-flight-test-new-missile-capable-destroying-area-size-France.html>, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- [iii] "Putin dras up to 300,000 reservists, backs annexation amid war losses", Washington Post, <https://www.washingtonpost.com/world/2022/09/21/putin-speech-annexation-ukraine-russia/>, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- [iv] "Ukraine fires UK-supplied Storm Shadow missiles at Russia for first time", BBC, <https://www.bbc.com/news/articles/c4g704g051go>, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- [v] "Rusya harekete geçirdi: NATO'dan olağanüstü toplantı kararı", NTV, https://www.ntv.com.tr/dunya/rusya-harekete-gecirdi-natodan-olaganustu-toplantı-kararı,mEKrO_-BnEC_J2t15GuFlw, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- [vi] "Putin, Rusya'nın yeni nükleer doktrinini onayladı: Nükleer silah kullanım koşulları genişliyor", BBC, <https://www.bbc.com/turkce/articles/cn0egdwnj1o>, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).

ANKASAM ANALİZ

Balkanlar'daki Göç Krizi

Erdem Baran ALKAN

Balkanlar tarih boyunca birçok etnik kökenden ve farklı inançlara sahip kültürlerden insanların kesişim noktası olmuştur. Bu bölgenin heterojen yapısının kökenini de açıklar niteliktedir. Fakat heterojen yapılarda istikrarsızlığın ve kırılganlığın oluşması kolay olmaktadır. Balkanların tarihi de istikrarsızlıklarla doludur. Günümüzde hala özellikle Bosna Hersek gibi bölge ülkelerinde problemlere yol açan ihtilaflar söz konusudur.

Balkanlar özellikle 1990'lardan itibaren yaşanan ihtilafların da etkisiyle bu tarihlerde Batı Avrupa'ya göç vermiştir. Bu göç zamanla azalsa da hala devam etmektedir. Bölge ülkeleri söz konusu göçlerden dolayı meydana gelen iş gücü açığını Orta Doğu, Afganistan ve Pakistan gibi yerlerden gelen ucuz iş gücü ile kapatmaya çalışmaktadır.

Bu durum özellikle 2015 yılında tavan yapan mülteci krizi sırasında çok gündem olmuş ve kamuoyunda ciddi ayrılıklara yol açmıştır. Kuzey Makedonya olağanüstü hal ilan etmiş ve diğer bölge ülkeleri alarma geçmiştir.[1] Dolayısıyla Balkanlar, bu göç krizinde güzergah üzerinde bulunduğundan ötürü süreçte öncü bir rol oynamıştır. Orta Doğu ile Avrupa arasındaki güzergah Balkanlardan geçmektedir. Bu yüzden özellikle Suriye'den kaçan mülteciler Balkanlar üzerinden Avrupa'ya gitmeyi amaçlamışlardır ve bu durum bölgenin karmaşık dinamiğinin daha da kötüleşmesine neden olmuştur.[2]

Yunanistan, Bosna Hersek ve oradan Hırvatistan'a kadar uzanan rota, dönemin Almanya Şansölyesi Angela Merkel'in "Yapabiliriz" mottosu adı altında, savaştan kaçan göçmenleri kucaklayan bir duyuru yapmasının ardından başta Balkan ülkeleri olmak üzere rotadaki ülkeler, güneydeki göçmenler için otobüs ve tren seferleri düzenleyerek onları kuzeye nakletmeye başlamıştır. Söz konusu rota ise 2016 yılında Türkiye ile Avrupa Birliği'nin (AB) yaptığı anlaşmayı takiben resmi olarak kapanmıştır. Fakat bu tarihten sonra da düzensiz ve kaçak göçmenler bu rotayı kullanmaya devam etmiştir. Bosna Hersek'in Hırvatistan sınırı ise bu gayriresmi rotanın bitme noktası olarak görülmektedir. AB ülkelerine geçmek isteyen göçmenlerin durdurulduğu nokta olan bu sınır, son yıllarda önemini arttırmıştır.[3]

Bu sınır bölgesindeki Hırvat polislerin göçmenlere karşı uyguladığı sert önemele karşı sayısız dava açılmış ve bu tür aksiyonların hukuksuz olduğu belirtilmiştir, fakat Hırvatistan'ın bu politikalarının AB tarafından şekillendiğini de unutmamak gerekir. Nihayetinde sadece Hırvatistan değil, Avusturya ve Slovenya gibi ülkeler de benzer uygulamalara başvurmakta ve birçok aktivist ve vatandaş tarafından tepki almaktadır. Dolayısıyla bölge ülkeleri zamanla sınır kontrollerini arttırmışlardır, fakat sürecin bölgeye şüphesiz birçok açıdan etkileri olmuştur.[4] Siyasi açıdan bölge ülkelerdeki siyasi söyleme alet olmaya başlayan göç olgusu zamanla hem dünyada hem de Balkanlar'da siyasileşmiş ve kamuoyunda gerilimlere sebep olmuştur. Söz konusu süreçler, ekonomik sonuçlarının da katkısıyla halk arasındaki bölünmeleri artırmakta, dolayısıyla bölgenin zaten kırılğan yapısına olumsuz açıdan katkı vermekte ve hükümetlerin siyasi meşruiyetlerini sorgulanır kılmaktadır.[5]

Bu durumun en büyük örneği Bosna Hersek'te görülmektedir. Ülkedeki kamuoyunun krizin başlarındaki tavrının zamanla değişmesi, yukarıda bahsedilen bölünmelere somut bir örnek niteliğindedir. Ülkede Hırvat sınırına yakın yerlerde birçok göçmen kampları bulunmaktadır. Bunların başında Bira ve Lipa Kampları gelmektedir. Otoritelerin kararları ve bir dizi yangından ötürü kapatılan bu kamplar birçok insanı evsiz bırakmıştır. AB, bu olaylardan sonra insani yardım sözü vermiş ve ülkeyi bu uygunsuz durumdan ötürü uyarmıştır. Hükümet ve yerel otoritelerin arasındaki anlaşmazlıklar da söz konusu durumu kötüleştirilmiş ve 2020'deki seçimlerde birçok önde gelen aday, göçmen karşıtı söylemlerle halkın karşısına çıkmıştır.

Benzer durumlar Hırvatistan'da da mevcuttur. Yukarıda bahsedilen durumlara ek olarak kolluk kuvvetlerinin bir çok sivil toplum kuruluşuna baskıları artmaktadır. Göçmen bir kız çocuğunun iltica için başvurma isteğinin Hırvat otoritelerince reddedilmesinin ardından ailesiyle Sırbistan'a geri yürürken tren çarpmasıyla hayatını kaybetmesi, hükümete yönelik tepkileri artırmıştır. Düzensiz göçmenlere karşı söylemlerin artması Slovenya ve Sırbistan'da da söz konusu olmaktadır. Hükümetlerin politikaları da bu noktada önemini korumaktadır ve düzensiz göçmenlere karşı söylemler gündeme gelmektedir.[6]

Bir diğer önemli konu da göçün ekonomi üzerine etkisidir. Balkan ülkeleri, yukarıda da bahsedildiği gibi 1990'lardan sonra artan dışarıya göçün etkisiyle de oluşan iş gücü açığını kapatmaya yönelik adımlar atmakta ve hem ikili anlaşmalarla hem de göçmenlerin buna aracı olmasıyla süreç yönetilmektedir. Fakat göçmenlerin aşırı istihdamı bu sefer de halktaki işsizlik seviyesini ve korkusunu artırmaktadır. Ek olarak düşük ücrette çalışan göçmenler işverenler için tercih edilen seçenek olmasından ötürü, halihazırda çalışan vatandaşların çalışma süreçlerindeki şartlar ve motivasyonlar olumsuz olarak etkilenebilmektedir. Ayrıca bölge ülkeleri, özellikle Kuzey Makedonya gibi Batı Balkanların güneyinde yer alan ülkeler görece ekonomik kapasiteleri zayıf ülkelerdir. Dolayısıyla bu ülkelerde göçmen bulunması, ülkelerin ekonomilerine ek bir yük olmaktadır. Bu noktada çok da paralel bir gidişat sunmayan bölgedeki göç durumu, halk nezdinde tatminsizliği de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla bu tür süreçlerde ülkelerin dayanıklılıkları AB başta olmak üzere çeşitli organizasyonların fonlarına bağlı kalmaktadır. Fakat bu tür yardımların uzun vadeli olmadığı ve geçici çözümler sunduğu da hesaba katılması gereken bir noktadır.

Dünyadaki göç eden popülasyonun dünya nüfusuna oranı şu an tarih boyunca olduğundan çok da farklı bir noktada olmamasına rağmen, yukarıda bahsedilen süreçleri ve türevleri dolayısıyla bu konu çok siyasileşmiş ve bölgede göçmen karşıtlığı ve zenofobiye artmıştır. Bu Kıta Avrupası'nda son dönemlerde aşırı sağ partilerin yükselişininin sebebini de açıklar niteliktedir. Bu tür göçmen karşıtı partiler kamuoyu yaratarak tabanlarını genişletmektedirler. Kuzey Makedonya'da muhafazakar partinin adayı olan Cumhurbaşkanı adayının geçtiğimiz aylarda seçilmesi de bölge halkının sağa yönelimine somut örneklerdendir.

Balkanlar'daki göç durumunun iyileşmesi şu durumda pek umut verici görünmemektedir. Daha önce de bahsedildiği gibi, organizasyonlardan ve örgütlerden gelen yardımlar uzun vadeli bir çözüm sunmamakta ve bölge ülkelerinin birbirleri arasındaki işbirliğini artırmaları ve ortak politikalar geliştirmeleri gerekmektedir. Fakat bölgede var olan Bosnadaki ayrılıkçı ve bölgedeki diğer etnik ihtilaflar bu işbirliğinin oluşması ihtimalini düşük kılarak göç politikalarını işlevselliğini azaltmaktadır.

Gündemde olan uluslararası krizler ve iklim gibi faktörler de göz önüne alınırsa göç hareketlerinin artması çok da yanlış bir öngörü olmayacaktır. Böyle bir durumda şüphesiz ülkelerin sürdürülebilir politikalar geliştirmesi elzemdir. Birçok ülkenin göçmenler ve mülteciler konusundaki eksikliği olarak görülen entegrasyon sürecinin etkin uygulanması çok önemlidir. Etkili bir göçmen entegrasyonu politikası ve prosedürleri hiç şüphesiz bir krizin büyümesi, hatta oluşmasına bile engel olabilecek niteliktedir. Bu süreçler halk ile göçmenlerin arasındaki ilişkiyi de yapıcı hale getirebilmektedir. Dolayısıyla Balkanlar'da göç krizine etraflı bir çözüm umutsuz gibi görünse de ülkelerin uygun politikalarıyla bu krizi yönetebilmeleri mümkündür.

[1]. Delauney, Guy (September 8, 2015), "Migrant crisis: Explaining the exodus from the Balkans.", BBC, <https://www.bbc.com/news/world-europe-34173252>, (Erişim Tarihi: 27.11.2024).

[2]. Sardelić, Julija (2017), "From Temporary Protection to Transit Migration: Responses to Refugee Crises along the Western Balkan Route.", European University Institute – Robert Schuman Centre for Advanced Studies, 1-15, https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/47168/RSCAS_2017_35.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (Erişim Tarihi: 26.11.2024).

[3]. Greider, Alice (August 17,2017), "Outsourcing Migration Management: The Role of the Western Balkans in the European Refugee Crisis.", MIGRATION POLICY INSTITUTE, <https://www.migrationpolicy.org/article/outsourcing-migration-management-western-balkans-europes-refugee-crisis>, (Erişim Tarihi: 27.11.2024).

[4]. Aynı Yer.

[5]. Prtorić, Jelena (February 24, 2021), "Along the Balkan route, refugees and volunteers face growing hostility.", EQUAL TIMES, <https://t.ly/tpJae>, (Erişim Tarihi: 27.11.2024).

[6]. Tondo, Lorenzo (November 19, 2021), "Croatia violated rights of Afghan girl who was killed by train, court rules.", The Guardian, <https://www.theguardian.com/global-development/2021/nov/19/croatia-violated-rights-of-afghan-girl-who-was-killed-by-train-court-rules>, (Erişim Tarihi: 27.11.2024).

ANKASAM ANALİZ

Güney Kore ve Malezya Stratejik Ortaklığı

Berra KIZILYAZI

1960 yılında kurulan Güney Kore-Malezya ilişkileri, sürekli gelişerek günümüze kadar gelmiştir. Karşılıklı çıkar ve bölgesel işbirlikleri çerçevesinde gelişen ilişkiler, ASEAN ve Asya-Pasifik bölgesinde ekonomik ve siyasi istikrarın sağlanmasında önem arz etmektedir. Ayrıca ASEAN platformu üzerinden de gerçekleştirilen diyaloglar, bölgedeki çok taraflı işbirliklerini artırmakta ve Güney Çin Denizi gibi anlaşmazlıkların yaşandığı konularda diplomatik çözümleri destekleyen arabulucu çözümlerde etkin rol oynamaktadır.

Güney Kore Cumhurbaşkanı Yoon Suk Yeol ve Malezya Başbakanı Enver Ibrahim, savunma sanayii, ticaret, enerji, tedarik zincirleri ve diğer alanlarda ikili işbirliğini derinleştirmek amacıyla stratejik bir ortaklık kurma konusunda anlaşmaya varmışlardır.[1]

İki lider yaptıkları ortak açıklamada son yıllarda ilişkilerinde kaydedilen ilerlemeden övgüyle söz ederek "her iki ülkenin de özgürlük, barış ve refahı teşvik etmek amacıyla işbirliğini yeni ufuklara taşıma ve ileriye dönük zorlukları ele alma kararlılığını ifade eden" bir Stratejik Ortaklık kurulduğunu duyurmuşlardır. Açıklamada ayrıca karakteristik olarak kapsamlı ve iddialı bir ikili işbirliği programı ortaya konmuştur. Bu çerçevede savunma alışverişinin geliştirilmesi ve "araştırma ve geliştirme (AR-GE), askeri teknoloji işbirliği ve savunma sanayii alanlarında birlikte çalışmanın yollarını keşfetmeye devam etme" konusunda mutabakata varılmıştır. Bu gelişme, Mayıs 2023 tarihinde Güney Kore'nin Malezya Kraliyet Hava Kuvvetlerini modernize etme çabalarının bir parçası olarak Malezya'ya yaklaşık 920 milyon dolar değerinde 18 FA-50M hafif savaş uçağı sağlamayı öngören anlaşmanın ardından gelmiştir.[2]

Bu kapsamlı ortaklık, yalnızca iki ülke arasındaki bağları güçlendirmekle kalmayıp aynı zamanda Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) üyesi olan Malezya üzerinden Güney Kore'nin ASEAN bölgesiyle olan bağlarını daha da güçlendirmesi anlamına gelmektedir. Bu sayede ekonomik bağlarla öne çıkan ilişkiler, stratejik bir boyut kazanmıştır. Özellikle de ASEAN'ın merkeziliği açısından bakıldığında Güney Kore-Malezya ortaklığı, Asya-Pasifik'te çok taraflı işbirliği sürecinde kritik öneme sahiptir. Çünkü ASEAN, Asya-Pasifik'teki Çin, Güney Kore ve Japonya gibi ülkelerle olan bağını ASEAN +3 veya Doğu Asya Zirvesi (EAS) gibi platformlarla geliştirmekte ve bölgede tarafsız bir yapı oluşturmaktadır. Böylece bölgede meydana gelebilecek olası çatışmalar önlenerek denge ve istikrar sağlanmaktadır. Bu bağlamda güvenlik işbirliğini teşvik eden ASEAN Bölgesel Forumu (ARF) öne çıkmaktadır. Güney Kore-Malezya arasında savunma sanayii işbirliği, Güney Kore'nin savunma teknolojisini Malezya üzerinden ASEAN ülkelerine temin etmesi durumunda ASEAN'ın güvenlik kapasitesinin artmasında ve dış tehditler karşısında daha koordineli bölgesel savunmada etkili olacaktır.

Bu işbirliği, birbirlerinin önemli ticaret ortakları olan Güney Kore ve ASEAN arasındaki ticaret dinamiklerini artırmayı sağlayacaktır. Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (RCEP) üyesi olan Güney Kore ve Malezya aynı şekilde bu platformda da ticaretin güçlenmesinde etkin rol oynayacaktır. Böylece ASEAN'ın ticaret konusundaki etkinliği artarak ekonomik olarak da bölgesel entegrasyona katkı sağlayacaktır.

ASEAN-Güney Kore İşbirliği Fonu kapsamında ise Güney Kore'nin Malezya ile yaptığı stratejik ortaklık, ASEAN'ın Güney Kore'yle olan ticari bağları daha da güçlendirerek hem bölgesel refahı hem de Asya-Pasifik'in küresel ölçekte etkisini artıracaktır. Bölgesel istikrar ve kalkınma sağlanarak bölgedeki ortaklık temelinde yenilikçi projelerin önü açılacaktır. ASEAN üyesi olan Malezya ile ekonomik ve gelişmiş sanayiye sahip olan Güney Kore'nin stratejik ortaklığı, birçok platformla bağlantılı olduğundan geniş çaplı bir entegrasyon ve kalkınmada büyük rol oynayacaktır.

Güney Kore ve ASEAN ilişkilerinin gelişmesi hem karşılıklı ekonomik kazancı artıracak hem de Asya-Pasifik bölgesinde güçlü bir işbirliği örneği teşkil ederek bölgesel entegrasyonu artıracaktır. Diğer ASEAN ülkeleri de Güney Kore ile benzer ortaklıklar kurma yoluna giderek Güney Kore'nin daha geniş çaplı ortaklıklar kurmasına olanak sağlayacaklardır. Ayrıca bölgesel bir platform olan ASEAN'ın bu noktada öne çıkması, uluslararası arenada güç kazanmasına imkan tanımaktadır.

Aslında Güney Kore-Malezya ortaklığı, Asya-Pasifik bölgesi açısından katalizör görevi görecektir. Ekonomi, bölgesel istikrar, entegrasyon, kolektif savunma ve güvenlik gibi pek çok alanı etkileyerek işbirliklerinin teşvikiyle bütünleşmiş, daha güçlü bir yapının oluşmasına ortam sağlamaktadır. Yani bu ortaklık, iki ülkenin çıkarları ötesinde tüm bölgenin siyasal, ekonomik ve güvenlik politikalarını ilgilendirmekte, kapsayıcı ve stratejik bir özellik taşımaktadır. Diğer taraftan Malezya'nın Çin ve Güney Kore'yle işbirliği içerisinde olması, bölgedeki stratejik güç dengelerinin sağlanmasında da kritik bir öneme sahiptir. Güney Kore ve Malezya işbirliği bu noktada Amerika Birleşik Devletleri ve müttefiklerinin bölgedeki etkinliğini dengeleme yönünde atılmış bir adım olarak değerlendirilebilir. Ayrıca Güney Kore'nin ve özellikle Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında Çin'in ASEAN ülkeleriyle olan bağlarını güçlendirmesi, bölgedeki denge politikasının oluşumunda büyük rol oynamaktadır. Malezya ise burada arabulucu ve çok taraflı işbirliklerinin oluşumunda bir bağlantı noktası görevi görmektedir.

[1]. "S. Korea, Malaysia forge strategic partnership to expand cooperation", Yonhap News Agency, <https://en.yna.co.kr/view/AEN20241125004651315>, (Erişim Tarihi: 25.11.2024).

[2]. "Malaysia and South Korea Pledge Deeper Cooperation on Defence, Trade", The Diplomat, <https://thediplomat.com/2024/11/malaysia-and-south-korea-pledge-deeper-cooperation-on-defense-trade/>, (Erişim Tarihi: 26.11.2024).

ANKASAM ANALİZ

Birleşmiş Milletler ve Barışın İnşasının Evrimi

Jameela RIZWAN

Tarihsel Bağlam ve Barışın İnşası İhtiyacı

Önceki çağlarda düşmanı tamamen ortadan kaldırmak mümkünken (örneğin Truvalılar ve Kartacalılar), günümüzdeki anlaşmazlıklar genellikle barış inşası çabalarını gerektiren çözülmemiş sorunları içermektedir. Çatışma sonrası durumlarla başa çıkmak zor olabilir. Genellikle bu meseleler kolayca ve hızlı bir şekilde düzeltilemeyecek derin psikolojik ve kültürel yaralar içerir. Taraflardan birinin açık bir yenilgiye uğradığı durumlar, kaybetme psikolojisini besleyerek uzlaşmanın ve kalıcı barışın sağlanmasını zorlaştırabilir.

Barış İnşasının Kökenleri

"Barış inşası", 1992 BM Barış Gündemi'nin ardından popüler hale gelmiş olsa da bu fikir uzun zamandır mevcuttur. Barış inşasının kökenleri İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Batı Avrupa ve Japonya'nın yeniden inşasına kadar götürülebilir.

Johan Galtung, barışı koruma ve barışı sağlamaya birlikte üçlü bir yaklaşımla çerçevelenmiş barış inşası kavramını ortaya atan kişi olarak tanınmaktadır. Galtung'un barışçıl altyapılar oluşturmak için ilişkisel yöntemlerin kullanılması konusundaki düşünceleri, BM gibi kuruluşlar tarafından kullanılan devlet odaklı modellerden farklılık göstermektedir.

Soğuk Savaş Sonrası Değişimler

Soğuk Savaş sonrası dönemde çatışmaların niteliği değişmiştir. Devletlerarası savaşlar azalırken, devlet içi veya etnik anlaşmazlıkların sıklığı artmıştır. Sınırları belirli uluslararası çatışmaların aksine devlet içi çatışmalar aynı devlet içinde barış içinde bir arada yaşamaya yönelik stratejiler gerektirmiştir. Soğuk Savaş sonrası şiddet içermeyen ayaklanmalar ve demokratik hareketlerle beslenen umut, barış inşası girişimlerinin büyümesini sağlamış ve Namibya, Kamboçya ve El Salvador gibi ülkelerde BM barışı koruma operasyonlarına kapı açmıştır.

Bu değişim, demokrasinin teşvik edilmesi ve insan haklarının savunulmasıyla birlikte sadece şiddeti durdurmak yerine şiddetin temel nedenlerini ele almaya yönelik barış inşası çabalarına odaklanan yeni bir çatışma çözme yöntemine yol açmıştır.

Devlet Egemenliğinin Zorlukları ve İnsani Müdahaleler

Devlet egemenliği yerine insan haklarına yapılan vurgunun artması, yeni barış süreci stratejilerinin geliştirilmesine yol açmıştır. Bu da çok taraflı insani yardım müdahalelerinin artmasına ve müdahale sonrası toplumsal yeniden yapılanmaya ilişkin soruların gündeme gelmesine neden olmuştur. BM'nin Koruma Sorumluluğu raporunu kabul etmesi, yerel liderliği göz önünde bulunduran güvenlik, adalet ve kalkınmaya odaklanan 'yeniden inşa etme sorumluluğunun' önemini vurgulamıştır.

Liberal Barış Hipotezi ve Eleştiriler

Soğuk Savaş'ın otoriter hükümetleri deviren barışçıl devrimler yoluyla sona ermesi, küresel toplumun demokratikleşme yönünde karşı konulmaz bir eğilim içinde olduğu inancını destekler görünmüştür.

Soğuk Savaş'ın ardından demokrasilerin birbirlerine karşı savaş açmaktan kaçındığını öne süren liberal barış hipotezi önem kazanmıştır. Bununla birlikte bu kavram, destekleyecek ampirik kanıtlar olmamasına rağmen, bir devlet içindeki çatışmaların yanı sıra devletler arasındaki çatışmaları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Başkan George W. Bush, ABD müdahalelerini desteklemek için sık sık 'özgürlüğün dönüştürücü gücüne' atıfta bulunarak demokrasi ve barış arasında basit bağlantılar kurmuştur. Bu yaklaşımın Irak ve Afganistan'da sorunlu olduğu kanıtlanmış ve barışın inşası çabalarında zorluklara yol açmıştır.

BM'nin Rolü ve Barış Gündemi

Barış inşası senaryolarının iki ana kategorisi vardır: biri silahsızlanma, mültecilerin geri dönüşü ve yönetimde reform gibi eylemlerle iç çatışmadan kurtulmayı içerir; diğeri ise küresel çatışmaları barış için işbirlikçi girişimleri teşvik ederek ele alır. BM'nin ilk barış inşası faaliyetleri çoğunlukla savaşlardan sonra gerçekleşmiş ve tabandan katılımı ve sivil toplum kuruluşlarını (STK'lar) sıklıkla göz ardı eden devlet odaklı bir yöntem kullanarak şiddet içeren çatışmaların son aşamalarına odaklanmıştır.

BM'nin barışı destekleme girişimleri, özellikle Somali, Ruanda ve Bosna'daki gibi durumlarda eleştirilmiştir. Bu başarısızlıklardan uluslararası desteğin eksikliği ile iktidarın ve barış inşası görevlerinin yerel aktörlere devredilmesindeki zorluklar suçlanmıştır.

Barışın İnşası Komisyonu ve Devam Eden Zorluklar

Brahimi Raporu Eki: Üç yıl sonra, 1995 Barış Gündemi Eki, orijinal Gündem'de ortaya konan barış inşası fikrini genişletti. Rapor, çatışmaların önlenmesi ve çözülmesi için barış inşasının önemini vurgulamaktadır. Somali ve Ruanda'da yaşanan başarısızlıkların ardından Brahimi Raporu (2000) BM'nin barışın inşası stratejisini geliştirerek daha iyi kapasitelere, daha fazla finansmana ve daha iyi koordinasyona duyulan ihtiyacı ortaya koymuştur. Raporla silahsızlanma, terhis ve yeniden entegrasyonun önemini yanı sıra bozguncuların üzerine gidilmesi ve yolsuzlukla mücadele edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

BM, 2005 yılında stratejik ve koordinasyon eksikliklerini gidermek üzere Barışın İnşası Komisyonu'nu kurdu. Eleştirmenler ise kurulmasına rağmen komisyonun sivil toplumu dahil etmekte yavaş kaldığını ve başarılı bir barış inşası için gereken güç ve kaynaklardan yoksun olduğunu savunmaktadır. BM'nin 2010 yılındaki barış inşası mimarisi gözden geçirmesi eksikliklere işaret etmiş ve yerel liderliğin ve sivil toplumdaki katılımın önemini altını çizerek iyileştirmeler talep etmiştir.

Barış inşası; demokrasi, insan hakları ve ekonomik liberalleşmeyi savunan liberal ilkelerle güçlü bir şekilde bağlantılıdır, ancak bu model önemli eleştirilerle karşılaşmıştır. Liberal barış inşası toplumsal cinsiyet, etnik köken ve sınıf farklılıkları gibi yerel faktörleri dikkate almayabilir ve yerel koşulları göz ardı ederek dışarıdan çözümler dayatabilir. Eleştirmenler, devlet güdümlü yöntemlere odaklanmanın, kalıcı barışın tesis edilmesinde tabandan gelen çabaların potansiyel etkinliğini göz ardı edebileceğine inanmaktadır.

Sonuç

Barış inşasının gelişimi, küresel olaylardan ve çatışma sonrasında toplumları yeniden inşa etmenin karmaşık ve kalıcı yönünün giderek daha iyi anlaşılmasından etkilenen, sürekli değişen bir yol izlemiştir. Barış inşasının küresel çatışma çözümünü çabalarındaki önemi artmış olsa da yerel dinamiklerin ve güç yapılarının ele alınması ve uluslararası ve yerel kuruluşlar arasında gerçek işbirliğinin teşvik edilmesi gibi önemli engellerle karşı karşıyadır.

ANKASAM ANALİZ

Bangladeş Tekstil Endüstrisinde Güncel Sorunlar ve Sektörün Geleceği

İtir BOZDAĞ

1970'li yıllarda başlayan ve günümüzde büyük ölçekte büyümeye devam eden "hızlı moda" akımı, Asya'daki ülkeler için başlıca ekonomik kaynaklardan biri olmuştur. Bu ülkelerdeki ekonomik istikrarsızlık, düşük maaşlar ve işsizlik gibi problemler sebebiyle global markalar, üretim yeri olarak Asya ülkelerini tercih ederken aynı sebeplerden dolayı vatandaşlar da tekstil endüstrisine yönelmiştir. Ancak bu durum işçi hakları ve kapitalizm gibi birtakım problemleri gündeme getirmektedir.

Tekstil endüstrisinde göze çarpan ülkelere biri olan Bangladeş, birçok hızlı moda markasının fabrikalarına ev sahipliği yapmaktadır. Ekonomisinin büyük bir bölümünü tekstil oluşturan Bangladeş için bu sektörün varlığı büyük bir önem taşısa da beraberinde birçok sorunu doğurmuştur. Ülkede yakın zamanda baş gösteren politik sorunlar, bu endüstrinin geleceği hakkında soru işaretleri yaratmaktadır.

2022 yılından beri enerji sektöründe yaşanan problemlerin 2024 yılında daha da artması Bangladeş'te tekstil endüstrisinde ciddi sorunlar yaratmıştır. Fabrikalar talepleri karşılamakta zorluk yaşamakla birlikte üretim kapasiteleri %40 oranında düşüş göstermiştir. Bununla birlikte işyerleri küçülmeye gitmiş ve işçilerin maaşlarını ödemekte zorluklar yaşanmıştır. Dahası uluslararası şirketler 50 milyon dolar değerinde siparişi Sri Lanka ve Hindistan gibi diğer ülkelere kaydırmıştır.[1]

Enerji sorunları devam ettikçe Bangladeş'te fabrikaların üretim süreçlerinde aksaklıkların artacağı tahmin edilmektedir. Üretim kapasitesindeki düşüş, işten çıkarmalara ve dolayısıyla işsizlik oranlarının yükselmesine yol açabilir. Ücretlerin ödenmesindeki zorluklar, ülkenin mevcut ekonomik sorunlarını daha da derinleştirebilir. Üretimin diğer ülkelere kayması, Bangladeş'teki krizi daha da kötüleştirebilir ve tekstil sektöründe uzun sürecek bir düşüşe yol açabilir.

Küresel ekonomik kriz ve Batı'daki satışların düşmesi nedeniyle alıcılar, ülkedeki üretim maliyetleri %20-33 oranında artmasına rağmen fiyatlarda %20'ye varan indirim talep etmektedir. Bu durum, üreticilerin teslimat sürelerini kaçırmalarına ve düşük fiyatlı siparişleri reddetmek zorunda kalmalarına neden olmuştur.[2]

Bu bağlamda üreticilerin maliyetleri dengeleyebilmek için kaliteyi düşürme ya da verimliliği artırma gibi yöntemlere başvurması söz konusu olabilir. Ancak bu durum uzun vadede markaların itibarını ve küresel pazar paylarını olumsuz etkileyebilir. Ayrıca siparişlerin reddedilmesi ve teslimat gecikmeleri, Bangladeş'in tedarik zincirindeki güvenilirliğini zayıflatarak alternatif üretim merkezlerine kaymalarını hızlandırabilir. Bu da yerel ekonominin uluslararası pazarlardaki konumunu daha da zora sokabilir.

Yakın zamanda yaşanan protestolar ve politik atmosfer tekstil endüstrisine de sıçramıştır. En az dört fabrika ateşe verilirken, üreticiler ülke çapındaki internet kesintisi altında faaliyetlerini sürdürmekte zorlanmıştır. Son dönemdeki siyasi huzursuzluklar, "bu yıl ihracatta %10-20'lik bir düşüşe" neden olabilir. Hızlı moda ihracatının Bangladeş'in ihracat gelirinin %80'ini oluşturduğu düşünüldüğünde bu hiç de azımsanacak bir miktar değildir. Personel, daha iyi ücretler de dahil olmak üzere çeşitli taleplerle protesto gösterileri yapmaktadır. [3]

Bangladeş Triko Üreticileri ve İhracatçıları Birliği Başkanı Mohammed Hatem, 2024 yılı Ağustos ayının başlarında fabrikaların kapanmasına yol açan huzursuzluklar ve protestoların yanı sıra yaşanan kesintilerin, giyim üretiminin %50 oranında düşmesine neden olduğunu belirtmektedir.[4]

Ülkedeki protestolar, ekonomik sebeplerle patlak vermiştir ve bu durum, ülkenin ihracatının önemli bir kısmını oluşturan tekstil sektörünü doğrudan etkilemektedir. Tekstil sektöründeki bu düşüş, mevcut ekonomik istikrarsızlık ve işsizlik gibi sorunlar nedeniyle milyonlarca kişinin işsizlik riskiyle karşı karşıya kalmasına yol açmaktadır. Ücretlerin artmaması ve çalışma koşullarının iyileşmemesi durumunda protestoların devam etmesi ve fabrikalardaki üretimin sekteye uğraması beklenebilir.

Geçtiğimiz aylarda ülkede meydana gelen seller de tekstil sektörünü sekteye uğratan bir diğer faktördür. Sellerin oluşmasıyla birlikte fabrikalara pamuk tedarikinde sorunlar ortaya çıkmış ve fabrikalar siparişleri yetiştirme konusunda problemler yaşamıştır. Ülkede yağışların devam etmesi beklenmektedir.[5]

Bangladeş ve diğer Güney Asya ülkeleri, iklim değişikliğine karşı en savunmasız bölgelerden biri olarak görülmektedir. Çevresel faktörlerin tekstil endüstrisi üzerindeki etkisinin giderek artması beklenmektedir. Şu anki seller ve yoğun yağmurların daha da artarak hammadde temininde sıkıntılara yol açması muhtemeldir.

Bangladeş'in ekonomisinin büyük bir kısmı tekstil endüstrisine dayandığı için bu sektörün geleceği, ülkenin ekonomik sorunları üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Ülkedeki ekonomik sektörlerin çeşitlendirilmesi ve tekstil sektörüne olan bağımlılığın azaltılması, Bangladeş'in yaşadığı ekonomik istikrarsızlık için bir çözüm stratejisi olabilir.

Bu sorunu yalnızca Bangladeş içindeki faktörlerle sınırlamak doğru olmayacaktır. Küresel markalar da bu sorunda önemli bir rol oynamaktadır. Markaların gerekli sorumlulukları üstlenmesi ve işçilerin koşullarında gereken iyileştirmeleri yapmaması durumunda, tekstil sektöründeki sorunların çözülmesi pek olası değildir. Hızlı moda akımı ve buna bağlı talep, bazıları tarafından Bangladeş gibi ülkeler için ekonomik fırsat sunduğu şekilde değerlendirilse de üretim yeri olarak tercih edilen bu ülkelerin (yüksek nüfus, düşük asgari ücret vb.) koşulları, aynı zamanda işçi hakları, çalışma şartları ve çevresel sürdürülebilirlik gibi büyük sorunları da beraberinde getirmektedir.

[1] "Bangladesh: Garment industry facing crisis as global buyers reduce orders & demand low costs during energy crisis-Business & Human Rights Resource Centre. (n.d)". Business & Human Rights Resource Centre. <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/bangladesh-garment-industry-facing-crisis-as-global-brands-reduce-orders-demand-low-costs-during-energy-crisis-wpftc/>, (Erişim Tarihi: 23.11.2024).

[2] Aynı yer.

[3] Inamdar, N. (2024, September 6). Fast fashion drove Bangladesh-now its troubled economy needs more. <https://www.bbc.com/news/articles/cd6ye3e8x9po>, (Erişim Tarihi: 23.11.2024).

[4] Choubey, A., & Paul, R. (2024, August 30). Bangladesh garment industry short on cotton as floods worsen protest backlog. Reuters. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/bangladesh-garment-industry-short-cotton-floods-worsen-protest-backlog-2024-08-30/>, (Erişim Tarihi: 23.11.2024).

[5] Aynı yer.

ANKASAM ANALİZ

Dijital Ekonominin Gelişimi: Malezya ve Tayland Örnekleri

Emin Mirbatur SEVAL

Dijital ekonomi genişlemeye devam ettikçe Güneydoğu Asya'da veri merkezlerine yönelik hızlı bir talep artışı yaşamaktadır. Bulut bilişimin yaygınlaşması, internet kullanıcı kitlesinin büyümesi ve dijital hizmetlere olan ihtiyacın artmasıyla birlikte bölge ülkeleri bu büyümeyi desteklemek için veri merkezleri inşa etme çabasına girmişlerdir.

Nüfusu 650 milyonu aşan Güneydoğu Asya bölgesi, dijital teknolojilerin hızla benimsendiği bir bölgedir. Her yıl milyonlarca yeni kullanıcının dijital ortama katılmasıyla internet kullanım oranı istikrarlı bir şekilde artmaktadır. İnsanların eğlence, e-ticaret, iş ve eğitime kadar her şey için giderek daha fazla çevrimiçi hizmetlere yönelmesiyle bölgenin veri tüketim seviyesi yükselmektedir. Bu dijital değişim, bulut tabanlı altyapı ile depolama için büyük bir talep yaratmakta ve bu da daha fazla veri merkezine ihtiyaç duyulmasına neden olmaktadır. Bölgedeki işletmeler ve hükümetler dijital dönüşüme büyük yatırımlar yapmaktadır. Bu da veri depolama, güvenlik ve işleme yeteneklerine yönelik önemli bir ihtiyacı beraberinde getirmektedir.[1].

Güneydoğu Asya'da Singapur gibi ülkeler, gelişmiş teknoloji ekosistemleri ve istikrarlı iş ortamlarından dolayı uzun süredir veri altyapısında lider konumdadır. Ancak veri kullanımı ve bulut hizmetleri yaygınlaştıkça Tayland ve Malezya gibi diğer ülkeler de veri merkezi geliştirme konusunda gelişen merkezler olarak ön plana çıkmaktadırlar.

Malezya, Asya'da önemli bir veri merkezi olarak yükselmektedir. Bu ülke; stratejik konumu, maliyet etkinliği ve güçlü devlet desteği sayesinde veri merkezi yatırımlarında önemli bir büyüme kaydetmiştir. Bu durum ülkeyi Güneydoğu Asya'da altyapı kurmak isteyen bölgesel ve küresel şirketler için iyi bir seçenek haline getirmiştir. Hükümetin teknolojik inovasyona odaklanması ve dijital altyapıya yatırım yapması, veri merkezi gelişimi için elverişli bir ortam yaratmıştır. Veri işleme ve depolamaya olan talep artmaya devam ettikçe Malezya'nın büyümesinin devam etmesi beklenmektedir.[2].

Malezya'nın yanı sıra Tayland da Güneydoğu Asya'nın veri merkezi pazarında lider ülke olma yolunda önemli adımlar atmaktadır. Tayland, giderek artan sayıda yerel ve uluslararası şirketin ülkede son teknoloji tesisler inşa etmesiyle bölgedeki veri merkezi yatırımlarında öncülük etmektedir. Birçok küresel bulut sağlayıcısı şirket ülkenin Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) ekonomik bölgesi içindeki stratejik konumundan faydalanarak Tayland'da veri merkezleri kurmayı planlamaktadır. [3]. Tayland hükümetinin Dijital Ekonomi Tanıtım Ajansı (DEPA), veri merkezi yatırımları için teşvikler sağlamanın yanı sıra yüksek hızlı geniş bant ağları ve elektrik şebekeleri gibi kilit altyapıların geliştirilmesinde de aktif rol oynamaktadır. Hükümetin bu desteği Tayland'ın artan teknoloji bilinci yüksek işgücüne birleştiğinde ülkeyi bölgedeki veri merkezi atağında kilit bir oyuncu haline getirme potansiyeline sahiptir.

Güneydoğu Asya'daki veri merkezi atağı yavaşlama belirtisi göstermemektedir. Bölgenin genişleyen dijital ekonomisi, bulut bilişime geçiş ve yerelleştirilmiş veri işleme ihtiyacının artması, daha fazla veri merkezine olan talebi artırmaktadır. Ayrıca AB'nin Genel Veri Koruma Yönetmeliği gibi giderek sıkılaştıran veri düzenlemelerine uymak isteyen şirketler, sınır ötesi veri aktarımı sorunlarından kaçınmak için yerelleştirilmiş altyapıyı tercih etmektedir.[4].

Güneydoğu Asya'da veri merkezi kurma yarışının zorlukları da mevcuttur. Veri merkezi işletmecilerinin başlıca endişelerinden biri arazi ve arazi maliyetidir. Birçok Güneydoğu Asya ülkesinde kentleşmenin hızla artmasıyla birlikte önemli metropol alanlarında veri merkezleri için geniş araziler bulmak giderek zorlaşmaktadır. Bu durum, arazi fiyatlarının yükselmesine ve yeni tesisler için altyapı yapımı sürelerinin uzamasına yol açmıştır. Güneydoğu Asya'daki veri merkezi geliştiricilerinin karşılaştığı bir diğer zorluk ise bölgede doğal afetlerin sıklığı ve bölgenin doğal afetlere olan savunmasızlığıdır. Deprem, sel vs. gibi aşırı hava olaylarının sıklıkla yaşandığı Güneydoğu Asya'da veri merkezleri bu afetleri hesaba katmakta ve esnek altyapılar, kurtarma planlarına hazırlık yapmaktadırlar.

Ayrıca, veri merkezlerini çalıştırmak için gereken güç de birtakım endişeler yaratmaktadır. Büyük veri merkezlerinin enerji tüketimi ciddi boyutlardadır. Bölgedeki pek çok ülke yenilenemeyen enerji kaynaklarına daha çok dayandığından, daha çevreci ve daha enerji tasarruflu çözümler geliştirilmesi yönünde artan bir baskı söz konusudur. Birçok veri merkezi işletmecisi, bu endişeleri gidermek için güneş ve hidroelektrik enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanmak istemektedir.

Geleceğe baktığımızda Güneydoğu Asya'nın veri merkezi pazarı büyümeye adaydır. Bölgedeki ülkeler dijital altyapılarını oluşturmaya ve büyüyen dijital ekonominin yarattığı fırsatlardan yararlanmaya çalıştıkça veri merkezlerine olan talep de artacaktır. Malezya, Tayland ve diğer Güneydoğu Asya ülkeleri, kendilerini bölgenin veri merkezi ortamında kilit oyuncular olarak konumlandırarak önemli yatırımlar çekmekte ve gelecekteki teknolojik gelişmelerin önünü açmaktadır. Arazi, sürdürülebilirlik ve doğal afet riskleri açısından zorluklar devam etse de bu engeller doğru politikalar, teknolojik yenilikler ve dayanıklı altyapıya yapılan yatırımlarla aşılabılır. Güneydoğu Asya dijital bir güç merkezi olarak büyümeye devam ederken, bölgenin veri merkezi pazarı, dijital ekonominin gelişimini desteklemekte, üreticilerin ve tüketicilerin taleplerini karşılamaya devam etmektedir.

[1]. "The race to build data centres in Southeast Asia", FEBIS, <https://www.febis.org/2024/05/24/the-race-to-build-data-centres-in-southeast-asia/>, (Erişim Tarihi: 28.11.2024).

[2]. "Malaysia is emerging as a data center powerhouse amid booming demand from AI", CNBC, <https://www.cnbc.com/2024/06/17/malaysia-emerges-as-asian-data-center-powerhouse-amid-booming-demand.html>, (Erişim Tarihi: 28.11.2024).

[3]. "Thailand Spearheads Data Center Investment in Southeast Asia", Thailand Business News, <https://www.thailand-business-news.com/investment/175251-thailand-spearheads-data-center-investment-in-southeast-asia>, (Erişim Tarihi: 28.11.2024).

[4]. "The accelerating data center boom in Southeast Asia: Are you ready?", Data Center Dynamics, <https://www.datacenterdynamics.com/en/opinions/the-accelerating-data-center-boom-in-southeast-asia-are-you-ready/>, (Erişim Tarihi: 28.11.2024).

ANKASAM ANALİZ

Bosna'daki Etnik Çatışma ve Birleşmiş Milletler'in Rolü

Jameela RIZWAN

Giriş

Etnik Çatışmalar yeni bir olgu değildir. Bu çatışmalar dünya genelinde binlerce yıldır devam etse de son 30 yılda komünizmin çöküşü ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasına yol açan Doğu Avrupa'daki olayların ardından kamuoyunun dikkatini çekmiştir.

Soğuk Savaş sonrası dünyada devletlerin siyasi istikrarı koruma becerileri azalmaya başlamıştır. Üçüncü dünya ülkeleri, iki süper gücün dünyada nüfuz sahibi olmak için rekabet etmeyi bırakmasının bir sonucu olarak, çoğunlukla önceki hamilerinin desteğini kaybetmekten mustarıdır. Bir zamanlar dünyada istikrar sağlayan durum artık yoktur.

Bosna'da 21. yüzyılın son 10 yılı tüm halklara yönelik soykırımlarla geçmiştir. Bosnalı Müslümanlar, 1992-1995 yılları arasında Sırlar tarafından gerçekleştirilen etnik temizliğin hedefi olmuştur.

Bosna ve Birleşmiş Milletler

Eski bir Osmanlı vilayeti olan Bosna Hersek her zaman çok etnikli bir devlet olagelmıştır. 1991 nüfus sayımına göre nüfusun %44'ü Müslüman (Boşnak), %33'ü Sırp, %17'si Hırvat ve %6'sı da kendisini Yugoslav olarak tanımlamaktaydı. 1991 yılının sonlarında Hırvat bölgesi kendisini Bosna'dan bağımsız bir devlet olarak ilan etmiş ancak uluslararası alanda tanınmamıştır. Hırvatlar ülkeden tamamen ayrılmak isterken Bosna Hersek Hükümeti'yle işbirliği yapmayı kabul etmişlerdir.[1]

1992 yılındaki Bosna Bağımsızlık Referandumunda seçmenler, Cumhurbaşkanı Alija Izetbegović'in 3 Mart 1992 tarihinde resmen ilan ettiği Yugoslavya'dan bağımsız olmaya 'evet' demişlerdir. Buna karşı Bosnalı Sırlar, Bosna sınırları içinde kendi devletleri olan 'Sırp Cumhuriyeti'ni ilan etmişler ve bu ilan, daha büyük bir Sırp ulusu yaratma vizyonuna sahip aşırı milliyetçi Sırp ve Karadağ Lideri Slobodan Miloseviç dışında hiç kimse tarafından tanınmamıştır. Bu olaylar, 1995 yılına kadar devam eden savaşın başlangıcına işaret etmektedir. Bu çalışmada Bosna'daki savaş, etnik temizlik ve soykırımın diğer detaylarını ve uluslararası toplumun, BM'nin ve diğer çok taraflı kurumların bu olaydaki rolü tartışılacaktır.[2]

Avrupa Ekonomik Topluluğu, Ağustos 1991 tarihinde Hersek'in şiddete sürüklenmesini önlemek amacıyla bir konferans düzenlemiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 25 Eylül 1991 tarihinde eski Yugoslavya topraklarına silah ambargosu getiren 713 sayılı kararı yayınlamıştır. Yugoslav Halk Ordusu (JNA) ve Sırp güçleri ambargodan çoğunlukla etkilenmemiştir. Öte yandan Sırların JNA'nın silah ve teçhizatına sahip olması ve Hırvatistan'ın ambargoyu ihlal etmesinden dolayı Boşnakların modası geçmiş silahlara sahip olması nedeniyle Bosna Savaşı'nın başlangıcında ambargonun Bosna Hersek'te önemli bir etkisi olmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Topluluğu'nun 7 Nisan'da Bosna Hersek'in bağımsızlığını tanımamasının ardından Bosnalı Sırp paramiliter gruplar, Saraybosna'ya ateş açmaya başlamış ve kısa bir süre sonra Bosnalı Sırlardan oluşan Yugoslav Ordu Birlikleri (JNA) şehri ve sivil halka tanklar, toplar ve keskin nişancı ateşiyle saldırmaya başlamıştır. Yıllarca sürececek bu kuşatmada binlerce kişinin ölümüne neden olmuştur. Boşnaklar ve Hırvatlar, bağımsızlık şanslarını korumak için ittifak kurarak karşılık vermişlerdir.[3]

BM, Miloseviç ve Sırp güçleriyle müzakere etmek için hızlı bir çaba sarf etmiş ve Yugoslav Ordusu'nun geri çekilmesi için bir anlaşmaya varmışlardır. Ancak daha sonra JNA, çoğunluğu Bosna'da Sırlar için savaşmaya devam eden yaklaşık yüz bin Sırp askerinin kontrolünü bırakmıştır. O yılın geri kalanında cephe hatları aceleyle kurulmuş bir Bosna Hükümet Ordusu ve daha deneyimli bazı Bosnalı Hırvat güçler tarafından tutulmuştur. Ancak bu güçlerin otoritesi doğu Bosna Hersek'in çeşitli bölgelerinde giderek azalmıştır.

1993-1994 yıllarında Hırvat güçleriyle yapılan savaş ve uluslararası silah ambargosu Bosna hükümetinin askeri gücünü zayıflatmıştır. Ancak Boşnaklar ve Hırvatlar daha sonra 1994 yılında birleşik bir federasyon kurmaya karar vermişlerdir. BM Koruma Gücü (UNPROFOR) kuvvetleri insani yardımın ulaştırılmasını kolaylaştırmış olsa da BM, Bosna Savaşı'na müdahale etmeyi reddetmiştir. Daha sonra grup, sorumluluklarını BM tarafından belirlenen birkaç "güvenli bölgenin" korunmasını da içerecek şekilde genişletmiştir. Ancak Temmuz 1995 tarihinde BM, Srebrenitsa bölgesini güvende tutamamıştır.[4]

Sırbistan, Nisan 1992 tarihinde Bosnalı Müslümanları ya da Boşnakları Bosna topraklarından yok etmek için "etnik temizlik" kampanyasına başlamıştır. Eski Yugoslavya'dan gelen silahları kullanan Sırbistan ve etnik Bosnalı Sırlar, ülkenin başkenti Saraybosna'yı kuşatmış ve Boşnaklara karşı saldırı başlatmıştır. Çok sayıda Boşnak, diğer sivillerin yetersiz beslendiği, işkence gördüğü ve öldürüldüğü kadınların ve kız çocuklarının sık sık toplu tecavüze uğradığı toplama kamplarına sürülmüştür.

Srebrenitsa, Saraybosna, Goradze ve diğer Müslüman yerleşim bölgeleri 1993 yılında BM Güvenlik Konseyi tarafından güvenli bölgeler olarak belirlenmiş ve BM barış gücü tarafından korunulması gündeme gelmiştir. Ancak bu bölgelerden biri olan Srebrenitsa'da Temmuz 1995 tarihinde Sırlar, ikinci Dünya Savaşı'ndan bu yana Avrupa'daki en büyük soykırımı gerçekleştirmişlerdir. Tahminen 23,000 yaşlı, hamile ve çocuk otobüslere bindirilerek Müslümanların kontrolündeki bölgeye götürülürken, 8,000 "silah altına alınabilme yaşındaki" erkek gözaltına alınmış ve katledilmiştir. Srebrenitsa'nın sözde güvenli bölgesi BM tarafından tek bir kurşun atılmadan düşmüş ve binlerce erkek katledilmiştir. Srebrenitsa Soykırımı hala bu korkunç katliama müdahale etmeyen BM ve uluslararası toplumun başarısızlığı olarak hatırlanmaktadır.

1992-95 Bosna Savaşı sırasında yaklaşık iki milyon kişi yerinden edilmiştir. Daha sonra yapılan çalışmalar ölü sayısının yaklaşık 100,000 olduğu sonucuna varmıştır. Sırlar çatışmadan sonra kendi bölgelerine ek olarak Bosna ve Hırvatistan'da da toprak kaybetmişlerdir. Ayrıca çatışmanın ardından Kosova, Makedonya ve Karadağ da Sırlardan bağımsızlıklarını ilan etmiştir. Yugoslavya'da Hıristiyan Sırların Müslüman Sırlardan daha iyi olduğuna dair bir inanç vardır. Bu inanişe göre Müslüman Sırların genetik yozlaşması, Hıristiyan ve Müslüman Sırların aynı ırktan olmalarına rağmen Türk Müslümanlarla melezleşmelerine yol açmıştır.

Bosnalı Müslümanlar, komşularının da çatışmalara dahil olması nedeniyle BM güvenli bölgesinden kaçmak zorunda kalmışlardır. Ancak bu durum nedeniyle Bosnalı Müslümanlar Bosnalı Sırların hedefi haline gelmiştir.

Çatışma Sonrası Uzlaşma Dönemi

Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi savaş suçlarını kovuşturmak için kurulmuş ve mağdurlar için bir tür adalet ve hesap verebilirlik sağlamıştır. Bosna Hersek Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu gibi hakikat ve uzlaşma komisyonlarının kurulması, savaş suçları hakkındaki gerçekleri ortaya çıkarmayı ve uzlaşmayı teşvik etmeyi amaçlamıştır. Uluslararası örgütlerin ve barışı koruma güçlerinin sürekli katılımı, istikrarın korunmasında ve etnik gruplar arasında diyalogun geliştirilmesinde etkili olmuştur. Ancak Bosna-Hersek, Boşnaklar, Sırp ve Hırvatlar için ayrı oluşumlarla etnik olarak bölünmüş olmaya devam etmektedir. Uzlaşma çabaları yavaş ve çekişmeli olmuş, süregelen siyasi gerilimler ve milliyetçi söylemler tarafından engellenmiştir.[5]

[1] Bose, Sumantra. Bosnia After Dayton, London, Hurst & Company, 2002.

[2] RAOSAVLJEVIC, PREDRAG. BOSNIA AND RWANDA – HISTORICAL AND LEGAL COMPARISON OF THE TRAGEDY, Dec 15, 2004.

[3] Trebincevic, Kenan. – The Bosnia List: A Memoir of War, Exile, and Return.

[4] Ahmad, Sheila Zulfiqar. "The UN's Role in the Bosnian Crisis: A Critique." Pakistan Horizon 51, no. 2 (1998): 83–92.

<http://www.jstor.org/stable/41394460>.

[5] Donais, T. 2005. The Political Economy of Peacebuilding in Post-Dayton Bosnia. London/ New York: Routledge.

ANKASAM ANALİZ

Çin'in Yeni "Beyaz Kitabı": Sürdürülebilir Kalkınmada Ulaşım

Berra KIZILYAZI

Çin Devlet Konseyi Bilgilendirme Ofisi tarafından 29 Kasım 2024 Cuma günü yayınlanan Beyaz Kitap'ta "Sürdürülebilir Kalkınmada Ulaşım" konusu ele alınmıştır. Çin'in kırsal yolların inşasında toplam uzunluğun artması, teknik standartların yükselmesi ve daha iyi erişilebilirlikle kayda değer başarılar elde ettiği belirtilmiştir. Beyaz Kitap'a göre Çin, kırsal turizm merkezleri, sanayi parkları, kaynak ve mineral rezervlerinin yanı sıra ekonomik büyüme noktalarında asfalt yollar inşa ederek uzak bölgelere, özellikle dağlık alanlara seyahati daha kolay hale getirmiştir.[1]

Beyaz Kitap, Çin hükümetinin belirli konulardaki resmi duruşunu, politikalarını açıklayan resmi raporlardan oluşan bir belgedir. Bu belge sayesinde Çin'in siyasi hedefleri ve ulusal çıkarları, hem kamuoyu hem de uluslararası topluma sunulmaktadır. Son yayınlanan Beyaz Kitap raporunda ise kırsal yolların gelişimine, bu gelişimin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmadaki önemine vurgu yapılmıştır. Ayrıca kırsal nüfusun refah seviyesi ve bu politikalar çerçevesinde yapılan çalışmaların diğer gelişmekte olan ülkelere bir örnek teşkil etmesini konularına da değinilmiştir.

Beyaz Kitaba göre Çin'in otoyol standartları, Endonezya'nın Surabaya-Madura Köprü Projesi ve Mozambik'in Maputo-Katembe Köprü Projesi de dahil olmak üzere dünya çapında onlarca ülkede ve yüzlerce projede uygulandı. Ayrıca Çin, işbirliği ve değişim platformu olarak, Çin'in kırsal yol gelişimindeki deneyimini uluslararası toplumla paylaşmak için Küresel Sürdürülebilir Ulaşım İnovasyon ve Bilgi Merkezi'ni kurdu.[2]

Ekonomik kalkınma ve ticaretin kolaylaştırılmasına yardımcı olan otoyollar, üretim ve dağıtım süreçlerine hız kazandırmış, kırsal ve kentsel bölgeler arasındaki ticari bağları güçlendirerek bir denge oluşmasına katkıda bulunmuştur. Üstelik bu sürece dair bilgi ve deneyimlerin paylaşılmasına yönelik harekete geçilmesi hem ulaşım alanında çeşitli platformların faaliyete geçmesine hem de Çin'in bu alandaki teknoloji ve mühendislik bilgisi noktasında liderlik üstlenerek aktif rol oynamasına imkan tanımıştır.

Çin ayrıca uluslararası eğitim oturumları aracılığıyla da deneyimlerini paylaştı. Beyaz Kitap'ta ülkenin Botswana'da yol tasarımı ve yönetimi üzerine bir eğitim programı ve Kuşak ve Yol Girişimi'ne (KYG) katılan ülkeler için otoyol mühendisliği üzerine ileri bir eğitim programı da dahil olmak üzere 28 eğitim oturumu düzenlediği kaydedildi. Çin, kırsal yol yapım projelerini desteklemiş, bunlara katılmış ve diğer gelişmekte olan ülkelerdeki çok sayıda kırsal yol altyapı projesine destek sağlamıştır. Beyaz Kitaba göre Çin, 2018'den bu yana aralarında Kamboçya, Sırbistan, Ruanda, Namibya, Vanuatu ve Nijer'in de bulunduğu 24 gelişmekte olan ülkeyi otoyol ve köprü yapımı, bakımı konusunda destekleyerek bu ülkelerin ulaşım altyapısını geliştirmelerine yardımcı olmuştur.[3].

Ulaşım altyapılarının gelişimi, yerel yatırımları artırarak kentsel bölgelere olan göçleri engellemiş ve kırsal bölgelerin nüfusunun korunmasında önemli rol oynamıştır. Böylece kırsal kesimlerde yaşayan insanların hizmetlere, pazarlara olan erişimini de kolaylaştırmıştır. Bölgesel kalkınma sağlanarak bu halkların yaşam standartları artmıştır. Göçlerin dengelenmesi ise demografik ve kültürel bütünlüğün korunması açısından fayda sağlamıştır. Yani hem ekonomik ve sosyal anlamda bir bütünlük hem de bölgesel eşitsizliğin dengelenmesiyle sürdürülebilir bir kalkınma sağlanmıştır.

KYG açısından ise otoyolların gelişimi, bölgesel entegrasyonu artırarak uluslararası ticareti kolaylaştırmış, bölgedeki bağlantıları güçlendirmiştir. Kara yollarıyla yapılan ticaret konusunda otoyolların gelişimi, mal taşımacılığını hızlandırarak maliyetlerin düşmesinde, deniz yollarına alternatif taşımacılık rotalarının oluşumu ve ticaret koridorlarının stratejik önem kazanmasında etkili olmuştur. Böylece KYG kapsamındaki ülkelerin Çin'le olan ticaret hacminde artış gözlenecek, lojistik altyapı temelinde bölgesel ve küresel entegrasyon sağlanacaktır. Dahası otoyolların faaliyetindeki artış nakliye ve turizm gibi sektörlerde yeni iş imkanlarına kapı açarak istihdam fırsatları sunacaktır. Bu sayede Çin, ekonomik büyümeden sosyal kalkınmaya kadar stratejik bir etki yaratmış olacaktır.

Sonuç olarak Çin'deki otoyolların gelişimine ilişkin Beyaz Kitap raporuna göre, yalnızca kırsal alanların değil, pek çok bölgenin ulaştırma, lojistik ve ticaret konusunda bu gelişmelerden faydalandığını söylemek mümkündür. Çin, otoyol projelerini sürdürülebilir kalkınma konusunda stratejik bir araç olarak kullanmış, böylece ticaret kapasitesini artırmış ve uluslararası ticaretteki gücünü artırmıştır. KYG açısından ise bu yollar, ülkeler arasındaki ticareti artırma ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklenme gibi çok boyutlu katkılarda bulunmuştur. Ayrıca KYG hedefleriyle uyumlu olarak bölgesel entegrasyon, ekonomik ve sosyal kalkınmada otoyolların stratejik önemi öne çıkmış, Çin'in küresel ticaret ağlarındaki etkinliği vurgulanmıştır.

Beyaz Kitap'ta altı çizilen kırsal otoyolların gelişimi, Çin'in ekonomik ve sosyal gelişimine katkıda bulunurken, KYG ve Asya-Pasifik bölgesinin de kalkınmasında önemli rol oynamıştır. Bu ilerleme, kırsal ve kentsel bölgeler arasındaki bağlar güçlendirilmiş, bir denge sağlanmış ve küresel düzeyde bir etki yaratmıştır. Çin'in otoyollar konusundaki girişimlerinin çıktıkları, Asya-Pasifik ve KYG'deki birçok ülkeye hem örnek olmuş hem de ülkeler arasındaki etkileşimi artırarak kültürel alanlarda da bağları güçlendirmiştir.

[1]. "China makes notable achievements in rural road construction: white paper", Xinhua News, <https://english.news.cn/20241129/ad97efc8e1bc49d1b79d62a49eaaed37/c.html>, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).

[2]. "China contributes to rural transport in other developing countries: white paper", Xinhua News, <https://english.news.cn/20241129/7d7ea0badae941cf8f1dd56487ff878c/c.html>, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).

[3]. Aynı Yer.

ANKASAM ANALİZ

Gürcistan'ın AB Üyelik Müzakerelerini Erteleme Kararı: Süreç ve Etkiler

Ekin GÜLLÜOĞLU

Gürcistan Hükümeti'nin Avrupa Birliği'yle (AB) üyelik müzakerelerini 2028 yılına kadar erteleme kararı, yalnızca bir takvim değişikliği değil, aynı zamanda ülkenin politik, ekonomik ve jeopolitik yönelimini yeniden şekillendirdiği bir dönüm noktasıdır. Bu karar, Gürcistan'ın iç siyasi istikrarını sağlama ve dış politikada denge arayışını sürdürme çabalarının bir yansımasıdır. Ancak bu durum hem Gürcistan halkının beklentilerini hem de AB'nin genişleme politikalarını derinden etkilemiştir. İç siyasi dinamikler, Rusya'nın bölgedeki etkisi ve AB'nin reform talepleri, bu sürecin en önemli unsurlarını oluştururken, alınan karar uluslararası ilişkilerde de ciddi sonuçlar doğurmuştur.

Gürcistan'daki kararın arka planında, özellikle son yıllarda artan siyasi gerilimler ve reform süreçlerindeki zorluklar bulunmaktadır. AB'nin temel değerleri arasında yer alan hukukun üstünlüğü, insan hakları ve basın özgürlüğü konularında Gürcistan'a yönelik eleştiriler, bu kararın alınmasında belirleyici bir rol oynamıştır. Örneğin, "Yabancı Ajan Yasası" gibi düzenlemeler, Batı'da otoriterleşme eğilimi olarak algılanmıştır. AB yetkilileri, bu tür politikaların demokratikleşme sürecine zarar verdiğini ve Gürcistan'ın AB'ye üyelik hedefleriyle çeliştiğini ifade etmiştir.[1]Gürcistan Hükümeti ise bu eleştirileri, Batı'nın ülkenin iç işlerine müdahalesi olarak yorumlamış ve ulusal güvenlik önlemleri olarak savunmuştur.[2].

Gürcistan'ın bu kararı almasındaki bir diğer önemli neden, Rusya'yla olan hassas ilişkileridir. 2008 yılındaki Rusya-Gürcistan Savaşı, iki ülke arasındaki tansiyonu kalıcı bir şekilde artırmıştır. Rusya'nın Abhazya ve Güney Osetya bölgelerindeki askeri varlığı ve bu bölgeleri bağımsız devletler olarak tanıması, Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü tehdit etmeye devam etmektedir. Gürcistan, AB'yle daha derin entegrasyon adımlarının Moskova tarafından bir provokasyon olarak algılanabileceğini bilmektedir. Bu nedenle üyelik sürecini ertelemek, Gürcistan için stratejik bir dengeleme hamlesi olarak değerlendirilebilir. Gürcistan'ın Batı'ya daha fazla yaklaşması durumunda Rusya'nın ekonomik yaptırımlarını artırması veya askeri müdahalelerini yoğunlaştırması riski söz konusudur.[3].

AB'nin genişleme politikalarındaki tutarsızlıklar da Gürcistan'ın kararını etkileyen bir diğer faktör olmuştur. 2022 yılında Ukrayna ve Moldova'ya aday ülke statüsü verilmesine rağmen Gürcistan'a yalnızca "potansiyel aday" statüsünün tanınması, Tiflis yönetiminde hayal kırıklığı yaratmıştır. Gürcistan, özellikle demokratikleşme ve hukukun üstünlüğü reformları konusunda önemli adımlar attığını savunarak AB'nin daha fazla destek vermesi gerektiğini düşünmektedir. Ancak AB'nin üyelik sürecindeki ilerlemeyi yalnızca reformların uygulanmasına değil, aynı zamanda bölgesel güvenlik ve istikrar gibi daha geniş jeopolitik unsurlara bağladığı görülmektedir.

Bu kararın Gürcistan üzerindeki etkileri, yalnızca dış politikayla sınırlı değildir. Gürcistan halkının büyük bir kısmı, AB üyeliğini ülkenin geleceği için bir hedef olarak görmektedir. Yapılan anketler, halkın %80'inden fazlasının AB'ye üyeliği desteklediğini ortaya koymaktadır.[4] Bu nedenle müzakerelerin ertelenmesi, Gürcistan Hükümeti'ne yönelik iç siyasi eleştirilerin artmasına neden olmuştur. Özellikle muhalefet, bu durumu hükümetin Avrupa hedeflerinden uzaklaştığına dair bir kanıt olarak kullanmaktadır. Toplumsal düzeyde ise AB'yle entegrasyon umutlarının ertelenmesi, reformlara olan güveni zedeleyebilir ve Gürcistan'ın demokratikleşme sürecinde bir gerileme riskini beraberinde getirebilir. Uluslararası düzeyde ise Gürcistan'ın bu kararı, Batı'yla ilişkilerinde belirsizliğe yol açmıştır. AB, Gürcistan'ın demokratikleşme çabalarını desteklemeye devam etse de müzakerelerin ertelenmesi, Tiflis'in Batı'ya olan bağlılığını sorgulayan bir algı yaratmıştır. Bu durum, Gürcistan'ın ekonomik ve diplomatik işbirliklerinde yeni zorluklara neden olabilir. Öte yandan Rusya'nın, bu durumu Gürcistan üzerindeki etkisini artırmak için kullanma olasılığı da yüksektir. Moskova, AB'nin bölgedeki etkisinin azaldığını görmekten memnun olacak ve Gürcistan'ı kendi etki alanına daha fazla çekmeye çalışacaktır.

Gürcistan'ın 2028 yılına kadar olan süreci nasıl değerlendireceği, ülkenin geleceği açısından kritik önem taşımaktadır. Reformların hızlandırılması ve AB'yle ilişkilerin yeniden canlandırılması, Tiflis'in en öncelikli hedeflerinden biri olmalıdır. Bu senaryo, Gürcistan'ın ekonomik kalkınmasını ve uluslararası itibarını güçlendirebilir. Ancak Batı'yla entegrasyon sürecinin zayıflaması durumunda Gürcistan'ın Rusya'yla daha yakın ilişkiler geliştirmesi de olasıdır. Böyle bir senaryo, ülkenin bağımsızlık hedeflerini riske atabilir ve bölgesel güvenliği tehdit edebilir. Alternatif bir yol olarak Gürcistan, bölgesel işbirliklerine odaklanarak hem Batı hem de Rusya karşısında daha dengeli bir politika izleyebilir. Bu yaklaşım, Gürcistan'ın ekonomik ve siyasi çıkarlarını korumasını sağlarken, AB'ye üyelik sürecini tamamen dışlamadan ilerlemesine olanak tanıyabilir.

Sonuç olarak Gürcistan'ın AB müzakerelerini erteleme kararı, ülkenin iç dinamikleri, dış ilişkileri ve bölgesel dengeleri üzerinde derin etkiler yaratmıştır. Gürcistan'ın reformlara olan bağlılığını sürdürmesi ve Batı'yla ilişkilerini güçlendirmesi, uzun vadede daha istikrarlı bir yol izlenmesini sağlayabilir. Aynı şekilde AB'nin genişleme politikalarını daha tutarlı ve kapsayıcı hale getirmesi, Gürcistan gibi ülkelerin entegrasyon sürecini destekleyecek önemli bir adım olacaktır.

[1]. "Georgia's European Integration Progress Report", European Commission, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/7b6ed47c-ecde-41a2-99ea-41683dc2d1bd_en?filename=Georgia%20Report%202024.pdf, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).

[2]. "AB'nin Gürcistan'la Üyelik Müzakerelerini Durdurma Kararı", Independent, <https://t.ly/Uz9ur>, (Erişim Tarihi: 30.11.2024).

[3]. "Gürcistan, Brüksel'e cevap olarak 2028'e kadar AB üyelik müzakerelerine katılmayacağını söyledi", Reuters, <https://www.reuters.com/world/europe/georgia-says-it-will-not-enter-eu-membership-talks-until-2028-snob-brussels-2024-11-28/>, (Erişim Tarihi: 29.11.2024).

[4]. Aynı yer.

ANKASAM ANALİZ

Gürcistan'da Avrupa Birliği Krizi

Sena BİRİNCİ

Gürcistan'da 2024 yılının Kasım ayının sonuyla beraber devam eden kitlesel protestolar, hükümetin Avrupa Birliği (AB) ile müzakere sürecini 2028'e kadar askıya alma kararının ardından başlamıştır. Başbakan Irakli Kobakhidze'nin liderliğindeki Gürcü Hayali Partisi Hükümeti'nin bu kararı, Avrupa Parlamentosu'nun 26 Ekim 2024'teki parlamento seçim sonuçlarını reddetmesi ve yeni seçim çağrısı yapmasıyla tetiklenmiştir. Kobakhidze, AB'yi ve bazı Avrupa liderlerini "şantaj" yapmakla suçlamıştır. Karar, halk arasında büyük bir öfkeye yol açarken, Gürcistan'da AB üyeliğine yönelik destek oranının %80'lere ulaştığı göz önüne alındığında, protestoların büyüklüğü de dikkat çekici kabul edilmiştir.[1]

Gösterilere sadece seçmenler değil, diplomatlar, eğitim sektörü çalışanları ve devlet memurları da katılım sağlamıştır. Gürcistan halkı, Avrupa hedeflerinden vazgeçmeyeceğini açıkça ifade ederken, bu durum uzmanlar tarafından "Gürcülerin Avrupa değerlerine bağlılığını gösteren güçlü bir sinyal" olarak değerlendirilmiştir.[2] 2017 yılından bu yana anayasal olarak güvence altına alınan AB üyelik hedefi, ülkenin siyasi gündeminde önemli bir yer tutmaktadır. Hükümetin müzakere sürecini askıya alma kararı, halk tarafından bir ihanet olarak algılanırken, protestoların yaygınlığı ve sürekliliği, Gürcistan'ın siyasi ve toplumsal yapısındaki kırılmayı ortaya koymaktadır.

Gürcü Hayali Partisi Hükümeti'nin AB müzakerelerini askıya alma kararı, partinin demokratik gerileme eğilimlerini yeniden gündeme taşımıştır. Daha önce de "Yabancı Ajanlar Yasası" adıyla bilinen bir düzenlemeyi hayata geçirme girişiminde bulunan hükümet, bu yasayla sivil toplum kuruluşları ve bağımsız medyayı hedef almıştı.[3] Rusya'daki benzer düzenlemelere atıfta bulunulan yasa, uluslararası kamuoyunda ifade özgürlüğünü tehlikeye atacağı gerekçesiyle büyük tepki toplamıştı. Bu durum, Gürcistan Hükümeti'nin Avrupa değerleriyle olan bağlarını zayıflattığı ve demokratik standartlardan uzaklaştığı şeklinde yorumlanmıştır.

Parti, son dönemde Kremlin tarzı ifade özgürlüğünü ve LGBTQ+ haklarını sınırlayan yasalar çıkarmıştı. Kobakhidze ise parlamentoda yaptığı konuşmada, seçimlerin "ahlaksız propagandayla geleneksel değerler arasında bir referandum" olduğunu ve toplumun geleneksel değerleri seçtiğini söylemiştir.[4] Hükümetin "devlet yapısını ele geçirme, seçimleri manipüle etme ve Avrupa yanlısı hedeflere zarar verme" yönündeki politikaları, demokratik değerlerin tehdit altında olduğunu göstermektedir.

Kobakhidze, AB üyeliği hedefinden vazgeçmediklerini belirterek, “2028 sonuna kadar AB ile müzakere açma konusunu gündeme almayacağız. Ayrıca 2028 sonuna kadar AB’den herhangi bir bütçe hibesi kabul etmeyeceğiz.” ifadesini kullanmıştır.[5] Başbakan Irakli Kobakhidze, protestoları “şiddet içeren” ve “yabancı güçler tarafından organize edilen” eylemler olarak nitelendirerek, göstericilere yönelik güvenlik güçlerinin müdahalesini savunmuştur. Polis, protestolara göz yaşartıcı gaz ve tazyikli su ile müdahale ederken, gözaltına alınan kişilere yönelik kötü muamele iddiaları uluslararası insan hakları örgütlerinin tepkisini çekmiştir.

Uluslararası toplum, Gürcistan’daki gelişmelere tepkisiz kalmamıştır. AB, Gürcistan hükümetinin müzakere sürecini askıya almasını “demokratik gerileme” olarak nitelendirirken, ABD Dışişleri Bakanlığı da bu kararı Kremlin’in etkisini artırmaya yönelik bir adım olarak değerlendirmiştir. Gürcistan’daki seçimlerin özgür ve adil olmadığına dair raporlar, Batılı ülkelerin Gürcü Hayali Partisi’ne yönelik eleştirilerini yoğunlaştırmıştır.

Uzmanlar, uluslararası toplumun Gürcistan’daki demokratik süreçlere destek vermesi gerektiğini vurgularken, seçim manipülasyonunda ve demokratik gerilemede sorumluluğu bulunanlara yönelik yaptırımların gündeme alınması gerektiğini belirtmektedir. Gürcistan’ın AB’ye entegrasyon hedeflerinden uzaklaşması, ülkenin Batı’yla ilişkilerini zayıflatma riskini taşımaktadır.

Kremlin ise Gürcistan’daki protestoları ülkenin iç meselesi olarak tanımlasa da olayları Ukrayna’daki Maidan Protestoları’na benzetmiştir. Kremlin Sözcüsü Dmitri Peskov, Gürcistan’ın “karanlık bir uçuruma sürüklendiğini” iddia ederek, protestoların Batılı güçler tarafından organize edildiği görüşünü dile getirmiştir.[6] Rusya’nın bu yaklaşımı, Gürcistan üzerindeki etkisini artırma çabası olarak yorumlanabileceken, Gürcü hükümetinin Moskova’ya daha fazla yakınlaşabileceği endişeleri de gündeme getirmiştir. Bu durum, Gürcistan’ın jeopolitik duruşu ve bölgedeki güç dengeleri açısından önemli sonuçlar doğurabilir.

Protestoların uzun vadeli etkileri belirsizliğini korurken, halkın Avrupa yanlısı rotadan sapılmasına karşı gösterdiği direnç, hükümet üzerindeki baskıyı arttırmaktadır. Gürcistan’daki muhalefet partileri, protestolara geniş katılım sağlarken, hükümetin otoriter eğilimlerine karşı mücadele çağrısı yapmaktadır. Cumhurbaşkanı Salome Zurbışvili, hükümetin politikalarını eleştirerek AB üyelik sürecinin askıya alınmasını Gürcistan’ın Avrupa’dan uzaklaşması olarak nitelendirmiştir.[7] Zurbışvili’nin bu açıklamaları, Gürcistan’daki siyasi kriz ve kutuplaşmayı daha da derinleştirmiştir.

Başbakan Kobakhidze, hükümetin Brüksel’den gelen mali yardımları reddedeceğini açıklayarak bu kararı ulusal bağımsızlık ve gurur meselesi olarak tanımlanmıştır. Ancak bu tür söylemler, Gürcistan’ın Batı’yla entegrasyon sürecini zayıflatma ve ülkeyi uluslararası alanda yalnızlaştırma riski taşımaktadır. AB’nin Gürcistan’a yönelik yaptırımları ve mali yardımları durdurma kararları, ülkenin ekonomik istikrarını tehlikeye atabilirken, halkın tepkisini daha da artırabilir. Özellikle genç nüfusun ve eğitimli kesimlerin Avrupa değerlerine olan bağlılığı, hükümetin politikalarına karşı güçlü bir direnç oluşturmaktadır.

Bu süreçte uluslararası toplumun Gürcistan’daki demokratik değerleri ve sivil toplumu desteklemeye devam etmesi büyük önem taşımaktadır. Batılı ülkelerin Gürcistan’a yönelik yaptırımları ve diplomatik baskıları, hükümetin politikalarını yeniden gözden geçirmesine yol açabilir. Ancak Moskova’nın Gürcistan üzerindeki etkisini artırma çabaları, bölgedeki jeopolitik dengeleri de etkileyebilir. Gürcistan, tarihsel olarak Batı’yla entegrasyon hedefini benimsemiş bir ülke olarak bu süreçte yaşadığı gerilimlerle kritik bir dönemeçte bulunmaktadır. Gürcistan’daki kitlesel protestolar, ülkenin AB ile entegrasyon sürecinde yaşadığı gerilimleri bir kez daha gözler önüne sermiştir. Halkın Avrupa hedeflerinden vazgeçmediğini gösteren bu protestolar, Gürcistan’ın siyasi ve toplumsal yapısındaki dinamikleri anlamak için önemli bir fırsat sunmaktadır. Hükümetin demokratik değerlerden uzaklaşma eğilimleri, halkın tepkisini körüklerken, uluslararası toplumun Gürcistan’daki demokratik süreçlere olan desteği, ülkenin geleceği açısından kritik bir öneme sahiptir.

Sonuç olarak Gürcistan’daki protestolar, ülkenin AB’yle entegrasyon sürecine halkın ne kadar bağlı olduğunu güçlü bir şekilde göstermiştir. Hükümetin müzakereleri askıya alma kararı, yalnızca demokratik değerlerden uzaklaşma endişelerini artırmakla kalmamış, aynı zamanda halk ile yönetim arasındaki gerilimi de derinleştirmiştir. Özellikle genç ve eğitimli nüfusun Avrupa değerlerine olan desteği, bu sürecin yönünü belirlemede kritik bir rol oynayabilir.

Uluslararası toplumun Gürcistan’daki demokratik sürece verdiği destek, hem iç hem de dış dinamiklerde belirleyici olacaktır. Ancak, Rusya’nın bölgedeki etkisini artırma çabaları, Gürcistan’ın jeopolitik dengelerini daha karmaşık bir hale getirebilir. Bu süreçte halkın Avrupa hedeflerine olan bağlılığı, demokratik değerlerin korunmasında en önemli güvencedir. Gürcistan, tarihi ve kültürel bağlarıyla Avrupa ailesinin bir parçası olarak kalmak için mücadele etmeye devam etmektedir.

[1] Sarah Shamim, “Georgia protests: What’s behind them and what’s next?”, Aljazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2024/12/3/georgia-protests-whats-behind-them-and-whats-next>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).

[2] Thomas Mackintosh, Maia Davies & Rayhan Demytrie, “Police use water cannon as Georgia EU protests erupt for second night”, BBC, <https://www.bbc.com/news/articles/c62jp68p315o>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).

[3] Aynı yer.

[4] Aynı yer.

[5] Lucy Davalou & Andrew Naughtie, “Georgian prime minister suspends EU membership talks until end of 2028”, Euronews, <https://www.euronews.com/my-europe/2024/11/28/georgian-prime-minister-suspends-eu-membership-talks-until-end-of-2028>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).

[6] Aynı yer.

[7] Sophiko Megrelidze, “Georgia suspends talks on joining the European Union and accuses the bloc of blackmail”, AP News, <https://apnews.com/article/georgia-cabinet-election-russia-european-union-kobakhidze-1291827f76eac552a2918b4b584fa5a0>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).

ANKASAM ANALİZ

Çin'in Rusya-Kuzey Kore İttifakına Bakışı

Simay GÜZEL

Çin, Rusya ve Kuzey Kore ilişkileri, tarihsel, stratejik ve jeopolitik bağlamlarda şekillenmiş karmaşık bir dinamiğe sahiptir. Bu ilişkiler, mevcut ve potansiyel işbirlikleri bağlamında uluslararası sistemdeki güç dengeleri üzerinde önemli bir etki yaratmaktadır. Son birkaç yılda Çin'in Kuzey Kore üzerindeki etkisi azalmış ve Pyongyang'ın nükleer hırslarını dizginleyememesi konusundaki endişeleri artmıştır. Bu endişelere Kuzey Kore'nin bu yıl Rusya'yla bağlarını büyük ölçüde sıkılaştırmasının da eklendiği söylenebilir.

2024 yılı Haziran ayında Kuzey Kore ve Rusya, her iki ülkeye yönelik saldırı durumunda karşılıklı askeri yardım taahhüt eden yeni bir ittifak anlaşması imzalamıştır. Birçok haber ve istihbarat ajansına göre ekim ayında Pyongyang, Ukrayna'ya karşı mücadeleye katılmak üzere Rusya'ya asker göndermiştir.[1] Kuzey Kore'nin Rusya'ya asker göndermesiyle ilgili son dönemde ortaya çıkan iddialar, uluslararası alanda dikkat çekmiştir. Kuzey Kore'nin Rusya'ya doğrudan asker gönderip göndermediği resmi kanıtlarla doğrulanmamış olsa da bu konudaki güçlü iddialar ve destek sağlama potansiyeli, iki ülke arasındaki ilişkilerin derinleştiğini göstermektedir. Bu durum hem bölgesel hem de küresel düzeyde ciddi jeopolitik sonuçlar doğurabilir.

Sovyetler Birliği'nin sert güç açısından her alanda Çin'i geride bıraktığı 1950'li yılların aksine Rusya, Ukrayna Savaşı'yla beraber Çin'le ilişkilerinde nispeten küçük bir ortağa indirgenmiştir. Bu arada Kuzey Kore, Soğuk Savaş sonrası dönemden itibaren ticaretinin neredeyse tamamını ve enerji ithalatının büyük kısmını Pekin'den karşılayarak ekonomik açıdan Çin'e bağımlı kalmaya devam etmektedir.[2] Bu bağlamda hem sınır komşuları olan hem de birçok alanda birbirlerine desteklerini esirgemeyen Çin, Rusya ve Kuzey Kore, ikili ve üçlü ilişkiler bağlamında Doğu Asya'daki güç dengelerinin şekillenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Çin, bu ittifakta hem fırsatlar hem de riskler görmektedir. Bu doğrultuda son dönemde Rusya ve Kuzey Kore arasındaki artan yakınlaşma, Doğu Asya'da önemli jeopolitik endişelere yol açmıştır.

Çin'in, Kuzey Kore'nin Rusya'ya asker gönderdiği iddialarına yönelik resmi bir açıklama yapmadığı görülmüştür. Pekin, bu tür iddialar karşısında genellikle temkinli bir yaklaşım benimsemektedir. 21 Kasım 2024 tarihinde düzenlenen olağan basın toplantısında Kuzey Kore birliklerinin Rusya'ya girmesi konusunda bir soru yöneltmesi üzerine Çin Dışişleri Bakanlığı, bu konuda bilgi sahibi olmadıklarını açıklamıştır.[3] Bazı uzmanlara göre ise Pekin, bu durumun karmaşıklığının ve tehlikesinin farkındadır ve Çin'in Kuzey Kore ile Rusya arasındaki askeri ittifak anlaşması konusunda henüz bir şey söylememiş olması, Çin'in bu durumdan hoşnut olmadığını belli eden bir tutum olarak yorumlanabilir.[4]

Çin, Kuzey Kore'nin en büyük ticaret ortağı olması bakımından Pyongyang'ın ekonomik ve siyasi istikrarında kritik bir rol oynamaktadır ve Kuzey Kore'yi, ABD'nin bölgedeki etkisini dengelemek için bir tampon devlet olarak görmektedir. Öte yandan Ukrayna'daki savaş ve Batı'nın uyguladığı yaptırımlar, Rusya'yı Asya'daki ilişkilerini güçlendirmeye itmiştir. Kuzey Kore'yle yakınlaşma, Moskova'nın yalnızlığını hafifletmek ve silah alımları gibi pratik faydalar sağlamak için stratejik bir hamledir.

Kuzey Kore'nin Ukrayna'daki savaşta Rusya'ya potansiyel silah yardımı ve askeri destek sağladığı iddiaları, Çin'i özellikle uluslararası alanda nispeten zor bir durumla karşı karşıya bırakabilir. Halihazırda birçok siyasetçinin Çin'i hedef göstermesi sonrası Pekin'in bu duruma ilişkin iki müttefiki ve komşusuna olumsuz bir tepki vermesi beklenmiştir. ABD, Çin'e Kuzey Kore üzerindeki etkisini kullanarak Pyongyang'ın Moskova'yla askeri işbirliğini sınırlaması için baskı yapmaktadır. Fakat Çin, Kuzey Kore'nin bu tür adımlarını açıkça desteklerse uluslararası alanda birçok ülkeden tepki çekebilir. Aksine bu ittifaka açık bir şekilde karşı çıkması ise Kuzey Kore'yi Moskova'nın yörüngesine daha fazla itebilir. Nitekim, her fırsatta savaş karşıtlığını dile getiren Çin'in bu durumu alenen desteklemesini beklemek yanlış olacaktır. Aynı zamanda iki yakın komşusunun bu müttefikliği konusunda kendi çıkarları doğrultusunda sert bir çıkış yapması da beklenmemektedir. Bu durum, ikili ilişkiler ele alındığında Çin'in uluslararası ilişkilerdeki manevra alanını daraltmaktadır.

Çin, Rusya'yla olan ittifakını değerli bir denge unsuru olarak görmektedir. Rusya-Kuzey Kore ittifakına açıkça karşı çıkmak, Pekin'in Moskova'yla olan ilişkileri zedeleyebilir. Aynı şekilde Pekin, Kuzey Kore'nin Ukrayna savaşındaki rolüne dolaylı bir şekilde dahil olmaktan kaçınarak uluslararası alandaki ticari ilişkilerini ve itibarını korumak istemektedir. Stratejik ittifakların sürdürülmesi ve uluslararası itibarın korunması açısından diplomatik yollara başvurulacağı ve denge politikasının sürdürüleceği öngörülebilir. Çin'in bu konuda atacağı adımlar, Kuzey Kore üzerindeki etkisini sürdürme, Rusya'yla ittifakını koruma ve bölgesel istikrarı sağlama hedeflerine göre şekillenecektir. Bu açıdan Çin, Rusya-Kuzey Kore ittifakına karşı sessiz bir eleştiri politikası izleyebilir. Açık bir muhalefet yerine endişelerini arka planda iletebilir. Ek olarak Çin'in stratejisinin bir dizi zorlukla karşı karşıya olduğu söylenebilir. Kuzey Kore Lideri Kim Jong Un'un giderek daha da bağımsızlaşan ve öngörülemez liderliği, Pekin'in Pyongyang üzerindeki etkisini sınırlandıran bir faktör haline gelmektedir. Devam eden eleştirilere ek olarak Batılı ülkeler, Çin'i Kuzey Kore'ye dolaylı destek sağlamakla suçlayabilir ve bu da bazı yaptırımlara yol açabilir.

Bu bağlamda Çin'in endişelerine karşılık unutulmaması gereken bir nokta da Rusya ve Kuzey Kore üzerindeki önemli etkisidir. Kuzey Kore ve Rusya, Batı yaptırımlarına karşı Çin'in desteğine ihtiyaç duymaktadır. Kuzey Kore, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Çin'e her açıdan adeta bağımlı bir ülke haline gelmiştir. Uzmanlara göre Çin, isterse bu nüfuzunu kullanarak Kuzey Kore-Rusya ittifakını sınırlandırabilir.[5]

Çin'in şimdiye kadar Rusya-Kuzey Kore ittifakına yönelik çıkarlarını koruma ve çatışmayı önleme çabasını yansıtan dikkatli bir denge politikası yürüttüğü söylenebilir. Bölgesel istikrar açısından bakmak gerekirse, Rusya'nın Kuzey Kore üzerindeki etkisinin artması, Çin'in bölgesel stratejik hesaplamalarını karmaşıklaştıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Pekin'in gelecekteki adımları, diplomatik girişimlerden ekonomik avantajın kullanımına kadar geniş bir yelpazede şekillenebilir. Diplomatik çözümlerden yana olduğunu sık sık dile getiren Çin'in bu süreçte karşılaşacağı zorluklar, izleyeceği stratejinin etkinliğini sınırlandırma potansiyeline sahip olsa da Çin, bölgesel gücünü korurken Rusya ve Kuzey Kore ittifakının yaratabileceği riskleri yönetmeye çalışacaktır.

[1] Zhang, F. (2024, November 25). "Is China being played by North Korea and Russia?", Responsible Statecraft,<https://responsiblestatecraft.org/china-russia-north-korea/>, (Erişim Tarihi: 26.11.2024).

[2] Aynı yer.

[3] McCarthy, S. (2024, October 25). "Analysis: As North Korea, Iran and China support Russia's war, is a "new axis" emerging?", CNN, <https://edition.cnn.com/2024/10/24/asia/russia-china-north-korea-iran-new-axis-intl-hnk/index.html> (Erişim Tarihi: 26.11.2024).

[4] Press, T. A. (2024, November 1). "U.S. calls on a silent China to use its sway over Russia and North Korea", NPR, <https://www.npr.org/2024/11/01/g-s1-31427/us-china-north-korea-russia-ukraine>, (Erişim Tarihi: 26.11.2024).

[5] Porter, T. (n.d.). "China is increasingly unnerved by Russia and North Korea's growing alliance, says top US official", Business Insider,<https://www.businessinsider.com/china-unnerved-north-korea-russia-alliance-us-official-kurt-campbell-2024-11>, (Erişim Tarihi: 26.11.2024).

BASINDA ANKASAM

- 2 Aralık 2024
Türk Dış ve Güvenlik Politikalarına Bakış, Fırsatlar ve Meydan Okumalar
- 4 Aralık 2024
ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol, A Haber TV’de!

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi'nin son sayısı yayımlanmıştır. Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, Ideal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ CİLT VIII , SAYI I

ANKASAM BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ CİLT VIII , SAYI I

